

Въведение

"Стратегията за развитие на област Перник за периода 2005 - 2015 г." е част от системата от стратегически и планови документи, разработването на които произтича от Закона за регионално развитие, приет 2004 г. Областната стратегия за развитие (ОСР) е изготвена в съответствие с целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) и очертава областната рамка, целите и приоритетите за развитие на областта, на базата на резултатите, постигнати от действащия Областен план за развитие, разработен през 2000 г. Това е ключов документ, който отразява европейската политика за регионално развитие, ориентирана към икономическото и социалното сближаване и формира рамката за развитие и устройство на областта.

Основна характеристика на ОСР е нейната ориентация към бъдещето, съобразяването на целите и приоритетите и тяхното значение за развитието на областта. Това превръща стратегическото планиране в задължителен инструмент за практическо прилагане на концепцията за устойчиво развитие. Тя показва едно желано и възможно бъдеще в средносрочен и дългосрочен хоризонт, в което се откриват чертите на устойчивост. Тя има амбицията да бъде ориентир за всеки общински план, източник на идеи и аргументи за разработване на конкретни проекти и тяхното финансиране.

При планирането на регионалното развитие на областно ниво са отчетени не само националните и регионалните цели и приоритети, но са взети под внимание потенциала и напредъка в областта на регионалното развитие на различните общини, разположени на територията на региона.

При разработването на ОСР важно значение има използването и приложението на следните основни принципни изисквания:

- устойчивост
- приемственост
- реализъм
- солидарност
- партньорство

Процесът на планиране е основен методически подход в управлението и позволява да се реализират във времето дългосрочните стремежи и възжелания на обществото. Планирането на регионалното развитие е съвкупност от действия, насочени към цялостно решаване на определен проблем:

- анализ на средата, идентификация на всички фактори;
- диагноза на състоянието на планирания обект (територия);
- прогноза за развитието на обекта;
- планова фаза (определяне на целите, стратегиите, мерките, тяхното финансово и институционално осигуряване);

➤ реализация, мониторинг и контрол.

В основата на Стратегията стои концепцията за устойчиво развитие като глобална философия на мисленето и поведението на отделния човек и на човешките общности. В разработката са залегнали общовалидните принципи за водене на политика за устойчиво развитие, които са:

- ▶ балансирано взаимоотношение между естествена и изкуствена среда;
- ▶ интегриране и взаимно проникване на икономическите, социалните и екологическите измерения на развитието;
- ▶ икономично използване на природните ресурси и опазване на биоразнообразието;
- ▶ постигане на справедлива равнопоставеност между хората от различни поколения и социални групи;
- ▶ гражданско участие и партньорство на всички равнища;
- ▶ отказ от централизиран подход и политически диктат и прилагане на принципа на субсидиарност, което означава, че решенията трябва да се взимат на възможно най-ниско ниво, т.е. най-близо до хората.

Стратегията отчита протичащите процеси и тенденции, тяхната устойчивост или преходност в днешното време на съществени социално-икономически промени, обусловени от:

- ▶ политическа и финансова стабилизация;
- ▶ ускорена динамика на процесите;
- ▶ възстановяването на частната собственост върху земята;
- ▶ развитието на частната строителна инициатива;
- ▶ преструктурирането на икономиката;
- ▶ съществуването на остри инфраструктурни проблеми.

Документът цели:

- ▶ да очертае насоките на промените във всички сфери на социално-икономическия живот в областта;
- ▶ да формулира приоритетните задачи на развитието;
- ▶ да набележи необходимите целесъобразни действия за реализацията на желаните промени;
- ▶ да ориентира и интегрира усилията и действията на различните институционални структури;
- ▶ да стимулира възникването на нова ценностна система, нов подход при решаването на проблемите, ново съвременно мислене на всички институционализирани и неинституционализирани структури в областта.

Разработването на ОСР, съгласно изискванията на нормативната уредба, ще постигне целенасоченост, последователност, приемственост, координация, съподчиненост и активност на регионалната политика, за устойчиво развитие на областта и устройството на прилежащата ѝ територия.

А. Анализ на икономическото и социалното състояние

1. Географско положение

Област Перник обхваща шест общини - Перник, Радомир, Брезник, Трън, Земен и Ковачевци и е разположена на 30 км в югозападна посока от столицата. Попада в планинската част на Югозападна България и населените места са разположени в границите на 650 – 950м надморска височина.

Административно-териториална структура

ОБЩИНИ	Площ на общината към 31.12.2003 г. в дка	Брой населени места към 31.12.2003 г.
ОБЩО ЗА РЕГИОНА в т.ч. по общини	2 394 200	171
Брезник	404 200	35
Земен	253 900	19
Ковачевци	138 000	9
Перник	484 200	24
Радомир	540 500	32
Трън	573 400	52

Земеделската територия е 50.5 % от общата площ, а обработваемите земи едва 37 %, което определя областта като изключително индустриална, а не аграрна. Климатичните условия не са благоприятни за развитие на земеделието и то е сравнително ограничено. Регионът попада в умерено-континенталната област, като само Витошкия склон попада в планинската климатична област.

В административно отношение Област Перник има 171 населени места /6 града, 165 села/ и 119 кметства, със силно изразени урбанизационни процеси, изоставено селско стопанство, преиндустриализирана икономика, висока степен на безработица и на този етап не е привлекателна за чуждестранни инвестиции.

През територията на областта преминават главни пътни връзки с европейско и балканско значение: път I-1 (Е – 79) – Видин – София – Кулата и път I-6 (Е – 871) – Гюешево – София – Бургас.

Железопътните линии, преминаващи през областта, са част от международната линия София – Кулата и все още националната София – Гюешево.

Тези транспортни оси са оказали съществено влияние върху формирането на селищната мрежа и на цялата транспортно-комуникационна система на областта.

2. Природни ресурси

2.1 Анализ и оценка на релефа

Регионът се характеризира с разнообразен релеф и умерено-континентален климат. Екологичното равновесие е нарушено, а въздухът в района се замърсява с прах, серен диоксид, оловни аерозоли и др. тежки метали.

Територията на област Перник е разположена в планинската част на Югозападна България и граничи с териториите на област София и област Кюстендил, а от запад със Сърбия и Черна гора. Релефът е разнообразен, като преобладава полупланинския. Голяма част от площта на народен парк “Витоша” (9 988 ха) е на територията на областта, а самият областен център е разположен върху терасата на река Струма. Средната надморска височина (700 м) благоприятства за развитието на селското стопанство и не е съществена пречка за транспортна дейност. Наблюдават се някои неблагоприятни геоложки процеси, като свлачища, срутища и др. На редица места територията е обезлесена, което активизира ерозионните процеси.

Уникално природно творение, създавано през хилядолетията от борбата между вода и скала е “Ждрелото” на р. Ерма, наричано Трънското и Ломнишкото ждрело, по името на близките до него град и село. През 1961 г. “Ждрелото” е обявено за природна забележителност и е един от 100-те национални туристически обекти.

2.2 Анализ и оценка на климата

Регионът попада в умерено-континенталната област, като само Витошкия склон попада в планинската климатична област. Климатът е силно повлиян от местните особености на релефа. Приземните температурни инверсии са негова характерна черта. Преобладаващите ветрове са югозападните.

Специфичните орографски условия на Пернишката и Радомирската котловина, гъстотата на застрояване и струпване на население в областния център, разполагането на промишлени предприятия в Перник и Радомир, нарушават екологичното равновесие.

2.3 Анализ и оценка на водните ресурси

Регион Перник е сравнително добре задоволен с водни ресурси. Най-голямата река, протичаща през територията на областта е р. Струма.

Оттокът на реката е регулиран от язовир “Студена”, водите от който се ползват за промишлено и битово водоснабдяване.

Основното предназначение на язовир “Пчелина”, построен на територията на община Ковачевци, с обем 49 млн.куб.м вода, е да подложи на допълнително биологично пречистване преминалите през пречиствателните станции води на р. Струма и чрез изградените две помпени станции в с. Калища да снабдява с промишлена вода

предприятията в гр. Перник и гр. Радомир. Водите на язовира се използват и за риболов от любители рибари, но има възможности и за промишлен риболов.

Единственото алтернативно водоснабдяване за гр. Перник и общините Радомир, Земен и Ковачевци е язовир “Раянци”.

Община Перник разполага с термоминерални води при с. Рударци, които се използват за балнеопрофилактични цели. Минералната вода е с температура 28,9° и се продава като трапезна в страната и в чужбина.

Безценен дар за Трънската община е трапезната минерална вода в с. Банкя. Тя е с постоянна температура 18°, леко минерализирана, чийто състав се доближава до Евианската вода.

Една от забележителностите на гр. Брезник е прочутата “желязна” минерална вода, която извира от южната страна на лесопарк “Бърдото”, в местността “Лесков дол”. Отличена е със златен медал на световното изложение в Лондон през 1907 година и има високи лечебни свойства.

2.4 Анализ и оценка на почвите

Условията за почвообразуване в областта се определят от климата, възрастта и особеностите на релефа, както и от почво-образуващите скали. Най разпространените почвени видове са чернозем – смолници в котловините и канелено – горски почви в по-високите части. Подходящи за отглеждане върху тези почви са пшеница, картофи, ръж и лен. Голяма част от почвите са ерозирали и замърсени или не се ползват за земеделски цели. След рекултивация на терени, нарушени преди всичко от минната дейност, може да се създадат трайни ябълкови и други овощни насаждения.

2.5 Анализ и оценка на полезните изкопаеми

Въглищният басейн на територията на община Перник, предопределя насоката на икономическото развитие не само на общината, но и на региона. Дългогодишната експлоатация на находищата на кафяви въглища доведе до силно съкращаване на запасите, респективно и на въгледобива.

В областта широко разпространени са нерудните полезни изкопаеми: варовици (пригодни за добив на цимент и вар) – в община Земен, Перник и гр. Батановци; доломит (подходящ с флюси в металургията) – кв. Калкас и с. Боснек в община Перник, с. Гълъбник в община Радомир; риолит (златен трахит) – в с. Лешниковци, община Трън (като облицовъчен камък); кварц – кариера “Бели камък”, с. Глоговица в община Трън.

По поречието на р. Струма и другите малки реки се намират големи количества глина, подходяща за изработване на тухли и други керамични изделия. Особено богата на залежи от глина е трънската община. Световно известна е Бусинската керамична школа и продуктите на керамиджийте в с. Милославци.

2.6 Анализ и оценка на растителната покривка

Природният ландшафт в голяма степен е променен от дейността на човека.

Растителната покривка е еднородна – предимно тревиста. В ниските части тя е заменена от селскостопански култури, а в по-високите – са естествени ливади и пасища.

От храстите най-разпространени са глог, шипка, трънка, дрян, къпина и др. Основните дървесни видове са дъб, бук, акация, габър, черен и бял бор. Средната възраст на горите е около 40 години. Преобладават горите с издънков произход, разстроена структура и ниска продуктивност. Те се използват основно за добив на дърва за огрев.

Видовете територии и тяхната площ, по общини в област Перник, са показани в таблицата, която следва.

Баланс на територията на Област Перник към 31.12.2003г. по общини

(кв.км.)

Общини	Обща територия	Земеделски земи-общо	Обработваеми площи	Поливни площи	Горски територии	Населени места и урбанизирани територии.	Водни площи	Полезни изкопаеми	Транспортна инфраструктура
Перник	2394,2	1209,9	885,0	85,4	928,5	130,0	30,5	80,5	14,6
в т.ч.									
Брезник	404,2	267,9	226,9	5,7	108,9	12,2	2,3	11,5	1,6
Земен	253,9	97,5	55,8	-	138,5	9,2	2,5	4,6	1,3
Ковачевци	138,0	76,1	50,6	4,9	48,2	5,5	6,3	1,3	0,6
Перник	484,2	223,1	162,8	5,5	168,6	53,2	5,3	30,6	3,2
Радомир	540,5	334,2	255,5	59,4	147,7	30,1	9,9	12,9	6,1
Трън	573,4	211,1	133,4	9,9	316,6	19,8	4,2	19,6	1,8

3. Демография

3.1 Население

Абсолютният брой на населението в региона към 31.12.2003год. е 144 104 души, като основната част е съсредоточена в градовете – 75,5%. Демографските показатели са значително по-влошени в сравнение със средните равнища за страната. Възрастовата структура на населението е от регресивен тип с намаляващо население в групите на подтрудоспособното и трудоспособно население.

Основни демографски показатели

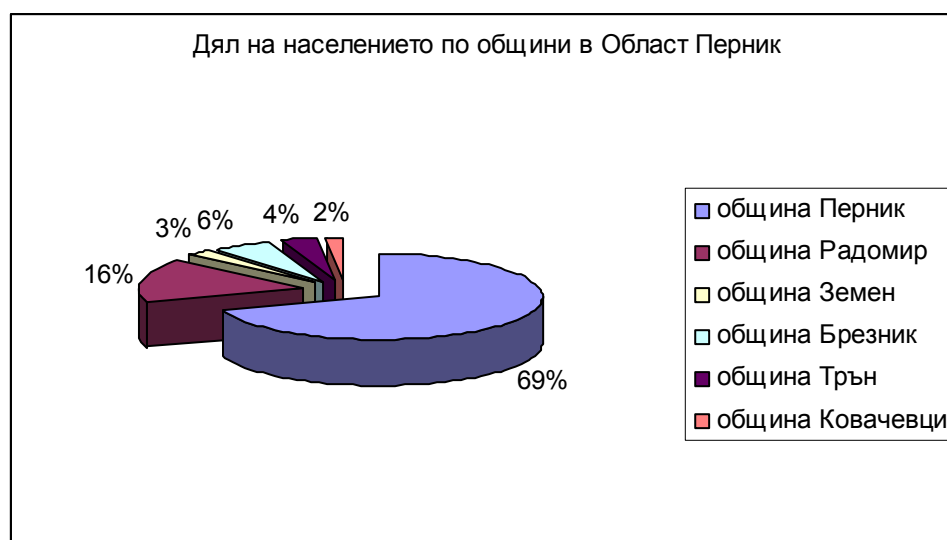
Общини	1999	2000	2001	2002	2003
Общо					
Средно-годишно население-(брой)	154076	152545	148964	147557	144104
Естествен прираст-(на 1000 души)	-8.4	-9.3	-9,1	-10,0	-10,1
Структура на населението по местоживееене(31.12.)-(%)	100.0	100.0	100,0	100,0	100,0
градове-(%)	74.0	75.5	76,2	76,2	75,5
села-(%)	26.0	24.5	23,8	23,8	24,5
Раждаемост-(на 1000 души)	6.8	6.9	6,7	5,8	6,2
Смъртност-(на 1000 души)	15.2	16.2	15,8	15,8	16,3
Детска смъртност-(на1000 живородени)	11.5	7.6	10,1	13,9	8,8
Механичен прираст-(на 1000 души)	-1.4	-0.8	-0,4	-5,3	-5,9
Полово съотношение -(жени на 1000 мъже)	1041	1046	1050	1052	1053
Брачност-(на 1000 души)	3.8	3.6	3,4	2,9	3,7
Бракоразводност-(на 1000 души)	1.0	2.2	1,2	0,9	1,8
Население в подтрудоспособна възраст (31.12.)	23068	22197	20902	19946	18957
Относителен дял-(%)	15.0	14.6	14,1	13,6	13,2
Население в трудоспособна възраст (31.12.)	86575	86129	85287	85267	84895
Относителен дял-(%)	56.5	56.7	57,2	58,2	58,9
Население в надтрудоспособна възраст (31.12.)	43678	43443	42062	41218	40252

От представените в горната таблица показатели се вижда, че раждаемостта е ниска, като през 2002г. тя достига 855 бр. живородени деца /най-ниското равнище през последните 20 години/, а през 2003 г. - 893 бр.

Високата смъртност /2331 бр. за 2002 г. и 2349 бр. за 2003 г./ определят отрицателния естествен прираст на населението, който е -10.1 на 1000 души за 2003 г.

Население

Година	1999	2000	2001	2002	2003
община Перник	104943	104720	103870	102790	101012
градове	88852	88951	88131	87123	84906
села	16097	15769	15739	15667	16106
община Радомир	25517	25027	24308	23776	23132
градове	16201	16102	15631	15299	14720
села	9316	8925	8677	8477	8412
община Земен	4594	4400	4063	3972	3980
градове	2353	2306	2205	2197	2147
села	2241	2094	1858	1775	1833
община Брезник	9252	8953	8433	8361	8256
градове	4491	4461	4299	4181	4104
села	4761	4492	4134	4180	4152
община Трън	6509	6342	5489	5510	5461
градове	2822	2849	2751	2710	2659
села	3687	3493	2738	2800	2802
община Ковачевци	2500	2327	2088	2022	2263
градове					
села	2500	2327	2088	2022	2263
област Перник	153321	151769	148251	146431	144104
градове	114719	114669	113017	111510	108536
села	38602	37100	35234	34921	35568

3.2 Естествен прираст

Естествен прираст

Година	1999	2000	2001	2002	2003
община Перник	-6,2	-7,1	-6,4	-7,6	-7,9
градове	0	-4,8	-5,0	-6,4	-6,7
села	-15,7	-20,1	-14,1	-14,5	-14,4
община Радомир	-11,3	-10,8	-12,6	-10,7	-13,3
градове	-3,6	-0,8	-4,2	-3,5	-14,7
села	-24,6	-30,1	-27,7	-23,8	-28,1
община Земен	-22,1	-22,3	-20,9	-27,9	-22,1
градове	-15,4	-10,0	-16,8	-19,5	-12,5
села	-29,2	-35,8	-25,9	-38,3	-33,3
община Брезник	-15,2	-16,5	-19,1	-20,5	-13,5
градове	-4,4	-0,6	-7,9	-11,2	-2,2
села	-25,3	-32,3	-30,8	-29,7	-24,6
община Трън	-13,4	-16,8	-16,5	-16,2	-19,4
градове	1,1	-4,9	-5,1	-0,8	-3,7
села	-24,8	-26,6	-29,1	-32,5	-34,3
община Ковачевци	-40,4	-24,0	-27,3	-26,7	-25,2
градове					
села	-40,4	-24,0	-27,3	-26,7	-25,2
област Перник	-8,5	-9,4	-9,2	-10,0	-10,1
градове	-4,0	-4,2	-5,4	-6,2	-6,3
села	-22,9	-25,2	-21,3	-22,0	-22,1
Р България	-4,8	-5,1	-5,6	-5,8	-
градове	-1,8	-2,0	-2,6	-3,0	-
села	-11,1	-11,5	-12,3	-12,5	-

Основният фактор за намалението на населението през последните години е влошеното икономическо състояние на домакинствата в региона, силното ограничение на потреблението, влошеното здраве и тежката екологична обстановка вследствие експлоатацията на индустриалните замърсители през последните 30 - 40 години. Високата смъртност, отрицателните стойности на естествения и механичен прираст са с нарастваща негативна тенденция.

Гъстота на населението на регион Перник към 31.12.2003 г.

ОБЩИНИ	Гъстота на населението на 1 кв.км	В т.ч. на урбанизирани територии
Общо за региона в т. ч. по общини	60.1	1266,2
Брезник	20.4	748,3
Земен	15.7	478,9
Ковачевци	16.4	555,2
Перник	208.6	2337,3
Радомир	42.8	804,2
Трън	9.5	360,9

Област Перник попада в Югозападен район за планиране с територия 20 306,4 кв.км и население 2 097 781 души.
--

3.3 Райони за целенасочено въздействие

Районите за целенасочено въздействие обхващат части от територията на страната, които включват общини или група общини, към които е насочена приоритетно политиката на държавата за регионално развитие за периода на действие на Националния план за регионално развитие, част от който е и Областната стратегия за развитие.

Развитието на региона съобразно естествените природни дадености и демографско състояние, както и стопанските, инфраструктурни, социални, екологични и културни изисквания следва да се извършва, подрежда и осигурява съподчинено на областната регионална политика, в унисон с политиката на регионалното развитие на национално ниво.

Общините от Област Перник, попадащи в различните РЦВ, определени чрез прилагане на Закона за регионално развитие и отразени в Регионалния план за развитие на ЮЗРП, са дадени в следващата таблица:

Община	Изостанал селски район	Изостанал граничен район	Изостанал планински район	Район за икономически растеж	Район в индустриален упадък
Брезник	√		√		√
Земен	√		√		√
Ковачевци	√		√		
Перник				√	
Радомир	√		√		√
Трън	√	√	√		

4. Икономическо развитие

4.1. Промисленост

През последните години в икономическото развитие на област Перник се извърши продължителен процес на реструктуриране, смяна на собствеността, закриване на стари производства, инвестиции в нови направления и дейности в следствие на което настъпиха съществени промени в структурните дялове и приноса на отделните икономически субекти в промишлени сектори и подсектори на икономиката.

Брутната добавена стойност създадена от промишлеността през 2003 година се разпределя както следва:

Добивна промишленост - 14.7 %

Преработваща промишленост - 49.1 %

Снабдяване с електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода-36.2 %.

Броят на промишлените предприятия развивали дейността си през 2003 година на територията на областта е бил - 323, като най-много са от подсектор „Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия” - 91, „Металургия и производство на метални изделия, без производство на машини и оборудване” - 49 и „Производство на текстил и изделия от текстил, производство на облекло” - 44 и други. Произведената брутна продукция от промишлените предприятия възлиза на 495173хил.лв.

На територията на съответните общини развиват дейността си следните промишлени производства:

Перник:

Металургия и производство на метални изделия, без производството на машини и оборудване:

- “Стомана-Индъстри” АД - произвеждащо стоманени блокове, първични форми и линейни полупродукти от нелегирана стомана, горещовалцувани пръти и ковани леки профили, елементи за релсови

пътища, профили с квадратно или различно от правоъгълно напречно сечение, тел от нелегирана стомана и други.

- “Терс-Мошино” ЕООД – с основна дейност ремонт на парни котли.

Производство на машини и оборудване:

- “Колхида метал” АД – произвежда разнообразни изделия от групата на машиностроенето, като метални конструкции, ролки за транспортни ленти, заграждения за животновъдството, други конструкции и профили.

- “ЗГГМ” АД – произвежда универсални стругове, като голяма част от тях е предназначена за износ в страните от Евророната

Производство на текстил, изделия от текстил и производство на облекло:

- “С.У.П.- България” ООД – предприятието е с чуждестранна форма на собственост и произвежда изделия на шивашката промишленост, както на ишлеме, така и продукцията произведена със собствени суровини и материали, предназначена за износ за страните от Евророната.

В подсектора работят и следните по-големи предприятия: “Демо-България” АД, “Трикотекс -98” ООД, “Ропатекс” ООД, “Фотис” ООД, “Маркаста” ЕООД, “Захитекс” ЕООД, ЕТ “Десислава Гергиева - Девас”, като основната част от продукцията им е на ишлеме за външния пазар.

Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия.

Месопреработвателни:

- “Сами-М” ЕООД, “Прим” ООД, “Колбасо” ООД – произвеждат кайма, малотрайни и сухи колбаси, месни полуфабрикати и др., като продукцията на предприятията е утвърдена на българския пазар в цялата страна.

Производство на сладкарски изделия:

- “Бим Ас” ООД – произвежда висококачествени пресни сладкарски изделия.

Други хранителни продукти:

- “Пуратос – Бюлгари” АД – дружеството е с чуждестранна форма на собственост, произвежда подобрители за хляб, сладкарски изделия, висококачествен диетичен хляб и др.

Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели.

- “Дървоекспорт” ООД – чуждестранно дружество, произвежда изделия от широколистна дървесина, като палети, дъски и др.

Община Радомир:

Промислеността на общината е представена от следните предприятия:

Металургия и производство на метални изделия, без производството на машини и оборудване:

- “Галко” АД – произвежда метални конструкции за пътното строителство.

Производство на машини и оборудване:

- “Бесттехника ТМ – Радомир” АД – структуроопределящо предприятие за производство на машини и оборудване за металургията и леярството, както и за строителни машини. От началото на 2005 г. дружеството погълна и Пернишкия машиностроителен завод “Струма”.

- “Радомир-Метали” АД – произвежда легирани и нелегирани стомани, изковки за резервни части, прокатни валци и суровината за изработката им.

Нов облик на промишлеността в общината придават шивашките предприятия, с чуждестранно участие:

- “Арона” ООД, “Еврофешън” ООД, “Еврогруп” ООД, работещи предимно на ишлеме.

Община Брезник:

Основните промишлени предприятия са:

- “Балканкар-ЗФИ” АД – предприятие от общественния сектор/100% държавно участие/, работещо с непълнен капацитет на производствените си мощности и произвежда феродови изделия.

- “Брезина – 2000” ООД – произвежда шивашки изделия на ишлеме за български фирми.

- “Брист-ХМ” АД – производство на хладилна техника.

- “Лидер бренд” ООД – произвежда сладкарски изделия.

Дружеството е чуждестранно, част от продукцията му е насочена за износ за страните от Евронзоната.

Община Земен:

В общината преобладава добивната промишленост, представена от добива на кариерни материали и огнеупорни глинени:

- “Кариери и вародобив” АД и мина “Жабляно” АД

Предприятие от подсектор “Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия” е “Вамид” ООД – произвеждащо халва за вътрешния пазар.

Община Трън:

Единственото по-значимо работещо предприятие в общината е:

- “Балканкар-Ерма” АД – 100% държавно участие, произвежда галови вериги.

В общината работят и няколко микропредприятия от дърводобивната промишленост, хлебопроизводство и др.

Община Ковачевци:

- “Аматица” АД – произвежда сигнална апаратура с битово и промишлено предназначение, разговорно – домофонни уредби и елементи

за тях, кондензаторни мощности за индивидуална, групова и централизирана компенсация на фактора “cos-φ”.

4.2 Строителство

В строителният отрасъл на област Перник през 2003 са развивали дейността си 190 по-големи и малки предприятия от частния сектор, които са произвели брутна продукция в размер на 57590 хил.лева., от която 75% е от строителство на нежилищни сгради, като от тях около 70% са от поддържане и текущ ремонт на сгради.

Жилищното строителство е сравнително ограничено като през последните пет години са построени и въведени в експлоатация - 561 броя жилища.

По-големите предприятия в строителството са: “Ск-13 Пътстрой”- АД, “Заводски строежи-ПС-Перник”- АД, “Хидрострой”-ООД, “Бетон”-ООД, “Инфрастрой-2001”-ЕООД, “Пътно поддържане”-ЕООД - Перник и Радомир и др.

Обемът на строителството в региона като цяло е в спад на продукцията и значително нарастване на стойността ѝ.

Налице е сериозен проблем с реализацията на построените жилища. Това е израз на обедняване на населението, на намаляване броя на населението и на търсенето на жилища.

Броят на въведените в експлоатация обществени жилища, за община Перник намалява с 90%, а частните - с 85%. В същото време жилищния фонд нараства с 4%, като жилищната площ намалява с 12%, а топлофицираните жилища се увеличават с 19%.

Новопостроени и въведени в експлоатация жилища по общини

Общини	(Брой)				
	1999	2000	2001	2002	2003
Общо	105	111	22	122	201
Средна жилищна площ на едно жилище-кв.м.	58	60	64	70	73
в т.ч.					
Брезник	-	-	-	-	-
Земен	5	2	5	16	1
Ковачевци	-	-	-	-	-
Перник	97	104	8	106	158
Радомир	3	5	9	-	42
Трън	-	-	-	-	-

Основното, което характеризира индустриалното развитие на областта, може да се резюмира така:

➤ Регионалната икономика е **моносекторна** и с **определящо място на индустрията**. Индустриалното производство намалява през последните години, което рефлектира в редица други процеси. Изброените по-горе

структурноопределящи производства са носещата конструкция на индустрията и изобщо на цялостния стопански живот на областта. Необходимостта от разработване и реализиране на стратегия по всяко едно от тези направления е очевидна и то на фона на липсата на местни материални ресурси, повишаващата се себестойност на създаваните блага и влошаващото се качество на продукта. Няма съмнение, че това се отразява негативно и върху търсенето на съответната продукция и следователно довежда до крупни загуби на пазари. За строителството те са израз не толкова на равнището на качеството, колкото на платежоспособността на потребителите. С тези съпътстващи реквизити аксиалната карта на индустрията придобива прекалено песимистични характеристики.

► Налице е свръх натрупване на дълготрайни материални активи, значителни свободни производствени мощности, които са условие за диверсифицирана икономика, но при осъвременено производство и технологии. Единствената алтернатива, при наличните държавни и общински ресурси е реструктуриране.

Подпомагането на развитието на промишлеността и икономиката като цяло следва да включи мерки по:

► стимулиране развитието на частния бизнес чрез инкубатори за малки и средни предприятия;

► изграждане на зони на интензивна инфраструктура с високо отдаване, с потенциални възможности за привличане на външни инвестиции;

► създаване на условия за развитие на новите информационни и комуникационни технологии;

► “отваряне” на градското пространство в регионален, национален и международен план към съседните държави;

► придаване необходимата пространствена конкурентноспособност и повишаване рейтингът на Перник, като областен център, от европейски мащаб;

► приоритетно изграждане на пазарната и комуникационната инфраструктура.

4.3 Селско стопанство

Дейността на отрасъла се осъществява върху земеделска територия от 885 000дка, или около 73 на сто от селскостопанската. В структурно отношение около 81 на сто са нивите, 18 на сто - ливади, 0,5 на сто - трайни насаждения.

Трайно неизползваната обработваема земя представлява 28% от цялата площ. Причините са комплексни, характерни за земеделското производство в страната, но има и някои специфични фактори.

Основен проблем в земеделието на областта представлява високия процент на необработваеми площи.

Областта не е традиционен земеделски район. В продължение на години се насаждаше негативно отношение към отрасъла. Няма традиции в земеделското производство. Числеността и възрастовата структура на населението, както и образователната квалификация не подпомагат развитието на земеделието. Характерна тенденция е намаляване броя на населението в трудоспособна възраст и неблагоприятно съчетание на основните демографски фактори с превес на смъртността над естествения прираст във всички общини. Отрицателното миграционно салдо също е характерно за всички общини, като по-висок е процента за селата. Не е налице основният фактор за производство – пълноценна работна сила. Може да се разчита основно на пенсионери и едва около 10% безработни до 40 годишна възраст.

Голяма част от собствениците на земя, които имат опит в земеделието не желаят или не са в състояние поради напреднала възраст, липса на първоначален капитал или други причини да организират частно земеделско производство. Около 13% от цялата обработваема площ се обработва от самите собственици / наследници / и различни сдружения, които не са юридически лица.

Отдаването на земята под аренда или наем е оптималния вариант за обработване на земята за повечето собственици, тъй като им гарантира минимални доходи, до създаването на реален пазар на земята.

Територията на областта е със сравнително ограничени ресурси за развитие на селското стопанство, определящи се от характера на релефа, климата, качеството на почвите и др.

Анализът на данните за периода 1999-2000 г. показва, че от 212 410 дка посевна площ през 1999 г., нейният размер през 2000 г. намалява на 166 300 дка.

За посоченият период намалението на засетите площи е с около 22 на сто.

Растениевъдната продукция е специализирана основно в производство на зърнени култури - 78 на сто, около 4 на сто - технически култури, около 11 на сто - зеленчуци.

През 2000 г. производството на основни селскостопански култури възлиза на: пшеница – 22 461 т; ечемик – 2 073 т; царевица за зърно - 346 т; фасул – 11 т; слънчоглед - 424 т; домати – 4 763 т; пипер – 87 т; картофи – 4 805 т; плодове - 3 045 т.

Средните добиви от 1 дка съответно са следните: пшеница – 206,5 кг; слънчоглед – 68,8 кг; картофи - 593 кг.

Засетите площи със селскостопански култури в областта - реколта 2000 год. са сеитба на: 108 790 дка с пшеница и 2160 дка със зърнено-фуражни култури.

Основните производствени резултати от земеделски култури в област Перник, през 1999 г. и 2000г., са показани в таблиците, които следват:

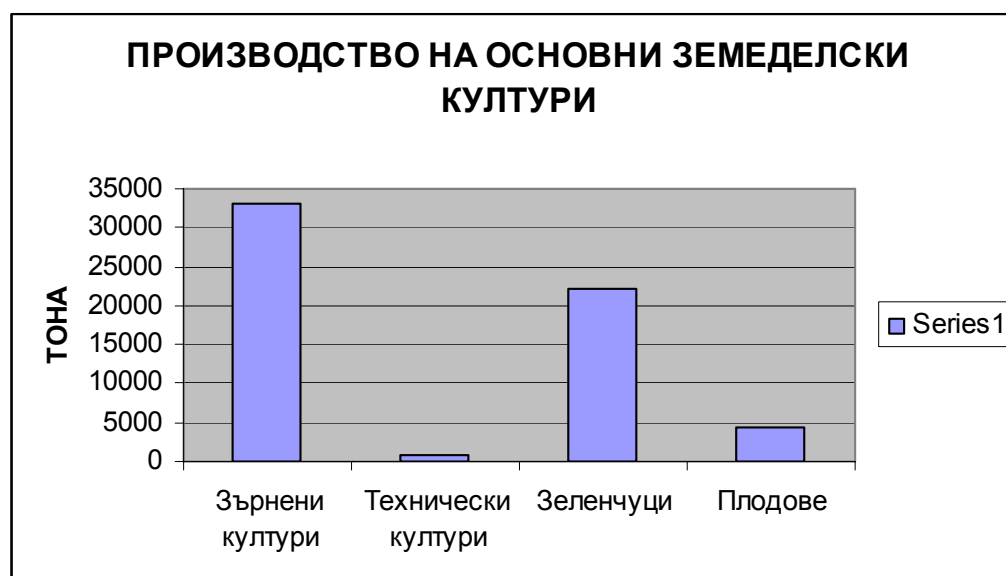
Обработваема земя и посевна площ по групи култури в растениевъдството

	1999	2000
Обработваема земя към 1.07. - (Хиляди хектара)		
Общо ¹	85	92
Ниви	69	72
Многогодишни плодови, ягодови и др. трайни насаждения	1	0
Естествени ливади	15	19
Изкуствени и комплексни пасища и др. категории земи	0	1
Посевна площ-общо-(Хектари)	21241	16630
в т.ч.по групи култури		
<i>Зърнени култури-всичко</i>	17387	13039
зърнено-хлебни	12959	10879
зърнено-фуражни	3741	2134
варива	687	26
ориз	-	-
<i>Технически култури-всичко</i>	894	706
маслодайни	850	616
влакнодайни	-	40
етерично-маслодайни и лекарствени	43	20
хранително-вкусови	1	-
други	-	30
<i>Зеленчуци, картофи, дини и пъпеши-всичко</i>	1873	1792
зеленчуци	959	979
картофи	910	810
дини и пъпеши	-	-
<i>Фуражни култури-всичко</i>	1073	1078
сочни фуражи	22	25
силажни култури	203	179
едногодишни тревни фуражи	155	255
многогодишни тревни фуражи	692	619
<i>Овоцни градини-всичко</i>	403	404
в т.ч.плододавачи	260	260
<i>Лозя-всичко</i>	-	-
в т.ч.плододавачи	-	-
<i>Ягодови плодове-всичко</i>	8	8
в т.ч.плододавачи	8	8

Производство на основни земеделски култури

(Тонове)

Основни култури	1999	2000
<i>Зърнени култури</i>	33113	24891
Пшеница	29090	22461
Ечемик	2545	2073
Царевица-зърно	1051	346
Фасул	427	11
<i>Технически култури</i>	827	424
Слънчоглед	827	424
<i>Зеленчуци</i>	22033	11140
Домати	4971	4763
Краставици	94	87
Пипер	2446	1485
Картофи	14522	4805
<i>Плодове</i>	4284	3045
Ябълки	2253	1177
Череша	853	732
Грозде	1161	1120
Ягоди	17	16

Развитието на животновъдството в областта за един период от 10 години показва, че броя на селскостопанските животни намалява значително. Този спад се дължи на реформата на съществуващите структури и изграждането на нови, свързани с аграрните процеси. Въпреки, че през последните две години се наблюдава едно увеличение на

селскостопанските животни, то е незначително и не може да компенсира тяхното намаление от общо три пъти при говедата и около четири пъти при овцете. Само развитието на козевъдството в личните стопанства бележи едно чувствително нарастване.

През 1999 г. и 2000г. производството на някои основни продукти от животновъдството, всички категории стопанства, са:

Продукти и продуктивност на селскостопанските животни

	Мярка	1999	2000
Мляко			
общо	хил.литра	37820	30949
краве	÷	31087	25396
овче	÷	2202	1646
Яйца	хил.броя	26185	24171
Непрана вълна	тона	127	108
Среден надой мляко от фуражна крава	литра	3670	3329
Средна носливост на яйца от кокошка	броя	182	165
Среден настриг на вълна от овца	грама	3098	2980

4.4 Горско стопанство

Горите в Пернишка област се възприемат от населението като част от националното богатство и националната ни идентичност. Техните икономически, социални и екологични функции са от важно значение за устойчивото развитие на промишлеността в областта и подобряване на условията на живот особено в селските и полупланинските райони. В голяма степен тези функции са незаменими не само на териториален, но и в национален мащаб.

В резултат на политическите и икономически промени в страната след 1989г., горският сектор премина в период на реформи, насочени към функциониране в условия на пазарна икономика и плурализъм на собствеността. Сложността на този преход е предопределена и от изострената социална и икономическа обстановка в която той протича. Поради това, редица негативни промени от развитието на цялото общество и икономиката, намериха своето отражение и върху горския сектор.

Обективните условия налагат създаването на ефективна система за многоцелево управление на горите и за развитие на модерна горска промишленост, което изисква нови решения. Същевременно, поетите ангажименти по редица важни международни споразумения и в процеса на присъединяване към ЕС, ни изправиха пред динамични глобални предизвикателства. За да се отговори на тези реалности е необходимо да открием основните проблеми и предизвикателства, залегнали в горския сектор днес и да намерим начин за тяхното решаване.

Състояние на процеса по възстановяване на собствеността върху гори и земи от горския фонд

	Мярка	27.12.2000	3.01.2002	2.01.2003
Общо	хектари	12926	13975	13974
Възстановена собственост¹	%	98,7	85,2	83,2
Възстановено право на собственост върху горите и земите от горския фонд				
На физически лица				
Общо	хектари	11732	12860	12859
Възстановена собственост ²	%	98,6	92,0	92,0
На общините				
Общо	хектари	216	216	216
Възстановена собственост ²	%	100,0	1,5	1,5
На юридически лица				
Общо	хектари	978	899	899
Възстановена собственост ²	%	99,3	6,4	6,4

4.5 Туризъм

Туристическият бранш в областта вегетира бавно, като окончателно намалява своя потенциал: брой на хотели (за 1999 г. – 3 бр.), на леглата в тях (362 бр.), на използваемостта на леглата, на реализираните нощувки, брой на хижи (за 1999 г. – 7 бр.). Единствено е запазен броят на лагерите за ученически отдих.

Наличието на природни дадености, бази за отдих и туризъм, доброто екологично състояние на общините Земен, Трън и Ковачевци са предпоставки за развитието на селския и еко туризъм, а в общини Трън и Брезник – на ловния туризъм.

Природни и туристически забележителности:

- пещера “Духлата”, с площ 48,3ха, обявена за природна забележителност със Заповед № 82/08.02.1991г. на МОС е най-дългата пещера в България и се намира в землището на с. Боснек, община Перник, в природен парк “Витоша”, който е обявен за национален парк през 1934г. и е първият национален парк не само в страната, но и на Балканския полуостров;

- поддържан резерват “Острица” – землище на община Перник и община Радомир; обявен за Народен парк с постановление от 1943г., по-късно е обявен за резерват с ботаническа цел, а от 1999г., със Заповед на МОСВ, се прекатегоризира в поддържан резерват;

- природна забележителност “Див божур” – землище на с. Извор, община Радомир. Обявена с цел опазване на лечебното растение от сем. Раеониае;

- природна забележителност “Ждрелото на река Ерма” – землище на с. Ломница, община Трън, едно уникално творение, създадено през хилядолетията от борбата между вода и скала на р. Ерма. Обявено през

1961г. за природна забележителност с цел защита на уникални скални образувания. Районът е богат на растителни и животински видове с природозащитен статус, някои с единични находища в страната;

- защитена местност “Чокльово блато” – с.Байкал, община Радомир. Уникална екосистема, съчетаваща разнообразие на флора и фауна;

- природна забележителност “Вековна дъбова гора” – с.Извор, община Радомир. Обявена с цел запазване на естественото находище на 120-140 годишно насаждение от зимен дъб и цер.

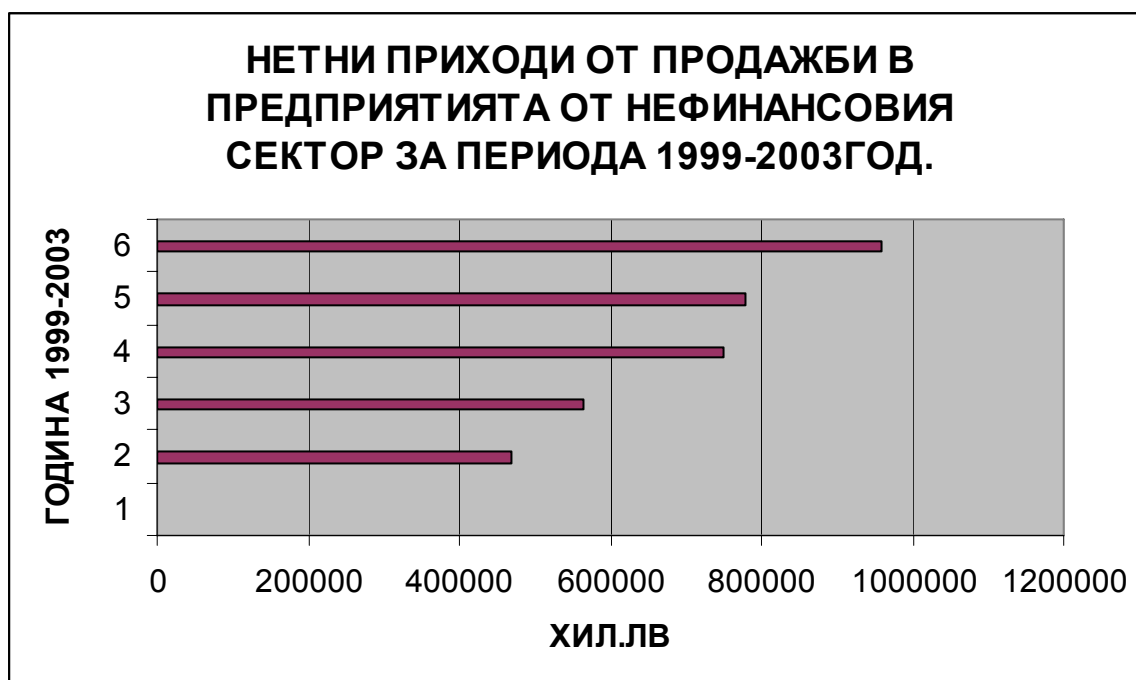
Друго направление за развитието на туризма е изграждането на частни крайпътни заведения, мотели и охраняеми паркинги за обслужване на транзитно преминаващия пътничопоток по първокласен път Е 79 София – Кулата – Солун и пътя София – Кюстендил – Гюешево.

4.6 Пазарна инфраструктура – основни показатели за стопанските единици от нефинансов сектор по отрасли за периода 1999 – 2003г.

Предприятията от нефинансовия сектор в Област Перник през 2003г. е 3975. Увеличението на финансовите субекти през 2003г. спрямо 1999г. е с 30%, като най-голямо е увеличението на малките фирми (11-50 заети).

Основни показатели за стопанските единици от нефинансов сектор по размер на предприятията през 2003г.

Групи	Брой единици	Бруто продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	МДА
	Брой	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.
Общо	3975	691934	1099655	957716	1022878	86382	26382	482314
в т. ч.								
Микро (до 10 заети)	3650	99057	292762	286577	288264	11236	7760	61372
Малки (11-50 заети)	253	79181	278245	160514	199068	73048	2817	117857
Средни (51-100 заети)	34	28460	36630	33374	38382	331	2421	27180
Фирми със 101-250 заети	22	61259	58029	56813	65525	948	8849	71640
Големи (над 250 заети)	16	423977	433989	420438	431639	819	4535	204265

В сравнение с 1999г. нетните приходи от продажби в Област Перник бележат ръст от 104%.

Основни показатели за стопанските единици от нефинансов сектор по отрасли през 2003г.

Отрасли	Брой единици	Бруто продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	МДА
	брой	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.	хил.лв.
Общо	3975	691934	1099655	957716	1022878	86382	26382	482314
в т. ч.								
Селско, ловно и горско стопанство	74	8204	11202	10348	11555	298	733	5031
Рибно стопанство	3	..	12	12	16	-	4	..
Добивна индустрия	6	35504	41803	38573	41422	786	808	..
Преработваща индустрия	314	413793	535212	414675	470072	71798	15139	325353
Снабдяване с електроенергия, газ и вода	3	148	24	46339
Строителство	190	57590	58706	58643	57593	1885	1124	16730
Търговия и ремонт	2211	69429	318102	315059	314216	7889	5350	36711
Хотели и ресторанти	532	3334	8086	7853	8065	573	567	2595
Транспорт и съобщения	168	36879	43452	41351	37389	1575	953	17831
Операции с имущество и бизнес услуги	214	9483	13174	13131	13006	707	660	2019
Образование	10	125	125	125	125	7	8	-
Здравеопазване и социални дейности	144	7436	15912	7510	16213	509	850	4293
Други дейности	106	4271	4787	4551	4674	207	162	968

5. Социална сфера

5.1 Доходи и разходи

Развитието на икономиката в областта и нейната структура дава своето отражение и върху доходите на населението и равнището на безработица.

Прави впечатление, че доходите на домакинствата се формират преди всичко от работната заплата (38,4 на сто) и 25,1 на сто от пенсии.

Структурата на общият доход на домакинствата по източници (по статистически данни) за периода 1999 г. – 2003г. е представена в следващата таблица:

Доходи и разходи на домакинствата Структура на общия доход на домакинствата по източници

Групи източници	/Проценти/				
	1999	2000	2001	2002	2003
Общ доход	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
в т.ч.					
Работна заплата	44,9	45,1	44,3	44,6	38,4
Извън работната заплата	5,2	4,9	6,1	3,1	3,3
От предприемачество	2,1	1,9	1,3	2,7	4,8
От собственост	0,4	0,2	0,3	0,5	0,1
Обезщетения на безработни	0,3	0,5	0,4	0,2	0,5
Пенсии	26,4	26,8	27,4	24,4	25,1
Семейни добавки за деца	0,5	0,3	0,4	0,4	0,3
Други социални помощи	1,7	2,1	2,0	1,1	1,1
От домашното стопанство	9,9	11,5	10,7	14,3	18,0
От продажба на имущество	1,3	1,7	1,9	0,2	0,0
Други приходи	7,3	5,0	5,2	8,5	8,4

През последните години се отчита влошаване качеството на живота на средностатистическия жител в региона, което се характеризира с нарастване дела на постоянните разходи за наеми, транспорт, енергия и други за сметка на свиване на разходите за лични нужди на индивида – за лична хигиена, за облекло и обувки, обзавеждане. Данни за разходите на потребени средства от домакинствата са представени в следващата таблица:

Структура на общия разход на домакинствата по групи разходи

/Проценти/

Групи разходи	1999	2000	2001	2002	2003
Общ разход	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
в т.ч.					
Потребителски разход	84,0	84,9	86,1	89,8	88,2
Храна	46,8	44,8	45,9	45,0	42,2
Алкохолни напитки и тютюневи изделия	4,0	4,4	4,1	3,8	4,5
Облекло и обувки	3,9	3,8	4,4	6,0	4,7
Жилища, вода, еленергия и горива за бита	10,0	9,9	10,1	9,6	10,8
Жил.обзавеждане и поддържане на дома	2,6	2,4	2,2	2,8	2,9
Здравеопазване	2,9	3,0	3,6	4,5	4,9
Транспорт	5,7	5,2	6,0	8,8	7,1
Съобщения	2,6	2,4	2,8	3,2	3,7
Своб. време,развл. културен отход и образов.	3,8	3,7	3,6	3,1	3,2
Разнообразни стоки и услуги	2,5	3,0	3,4	3,0	4,2
Данъци	3,3	3,1	4,2	2,3	1,9
Домашно стопанство	4,0	3,8	3,5	2,5	2,5
Други разходи	7,9	10,5	6,2	5,4	7,4

При най-голямото перо от разходите, тези за храна, също е важно да се отбележи промяната в структурата на консумацията на основните хранителни продукти от домакинствата през последните години. Налага се извода, че качеството на хранене също се влошава и е следствие от измененията на пазарните цени на хранителните стоки. Данни за годишното потребление на основни хранителни продукти от домакинствата са представени в следващата таблица:

Потребление на основни хранителни продукти, напитки и тютюн от домакинствата /без общественото хранене/

Продукти	мярка	1999	2000	2001	2002	2003
СРЕДНО НА ЛИЦЕ						
Хляб и тестени изделия	кг	141,5	140,5	140,1	141,1	132,9
Хляб бял и "Добруджа"	кг	136,0	136,2	135,0	135,1	128,2
Други видове хляб	кг	1,0	1,1	1,3	1,4	0,4
Макаронени изделия	кг	2,1	2,3	2,4	2,9	2,9
Закуски и други хлебни изделия	кг	1,3	1,6	1,4	1,7	1,4
Брашно	кг	7,2	6,3	6,1	6,8	6,1
Ориз	кг	4,4	4,8	4,7	5,3	4,9
Други зърнени продукти и храни	кг	0,3	0,4	0,5	0,7	0,5
Сладкарски изделия от брашно	кг	3,8	3,6	3,7	4,2	4,2
Месо	кг	19,5	19,8	19,6	21,2	23,2
Свинско	кг	4,4	3,7	4,0	2,8	4,5
От едър рогат добитък	кг	0,9	0,7	0,8	0,8	0,8
Агнешко и ярешко	кг	1,9	2,4	1,7	2,3	2,3

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2005-2015 Г.

Овче, шилешко и козе	кг	0,2	0,3	0,1	0,5	0,4
Кайма - смес	кг	5,5	5,3	5,7	6,2	6,0
От домашни птици	кг	6,2	5,4	5,6	6,1	6,8
От други животни	кг	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2
Субпродукти и карантия	кг	1,9	2,0	1,5	2,2	2,2
Месни произведения	кг	11,8	12,6	12,4	12,4	12,4
Трайни колбаси и обработено месо	кг	1,9	2,4	2	2,2	1,8
Малотрайни колбаси	кг	6,4	6,9	7,3	7,9	7,5
Сланина	кг	0,2	0,1	0,2	0,2	0,4
Консерви с месо	кг	2,0	2,2	2,1	1,1	1,6
Месни продукти	кг	0,9	1,0	0,8	1,0	1,1
Риба и рибни продукти	кг	2,3	2,0	1,9	2,2	2,3
Риба-прясна и обработена	кг	1,7	1,9	1,8	2,1	2,2
Рибни продукти и др.водни животни	кг	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Прясно мляко	л	32,1	31,3	30,2	24,9	24,4
Кисело мляко	кг	25,5	24,0	23,0	26,4	24,7
Кондензирано мляко и мляко на прах	кг	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Сирене	кг	7,7	7,5	7,1	7,6	7,6
Кашкавал	кг	3,3	3,2	3	3,1	2,7
Други млечни произведения	кг	1,4	1,3	1,0	1,3	1,2
Яйца	бр.	137	131	123	145	143,8
Олио	л	9,2	9,0	8,9	10,3	10,0
Маргарин и други растителни мазнини	кг	1,5	2,0	1,4	1,8	2,0
Други течни растителни масла	л	0,1	0,2	0	0,1	0,1
Млечни масла	кг	0,4	0,6	0,5	0,5	0,4
Мас	кг	1,0	0,9	1,1	0,7	1,2
Плодове - пресни и замразени	кг	24,8	24,0	22,8	30,8	28,1
Ябълки	кг	6,0	6,3	6,1	6,1	7,4
Круши	кг	0,4	0,2	0,2	0,5	0,7
Грозде	кг	2,0	2,1	1,9	1,6	2,2
Южни плодове	кг	5,0	4,4	4,8	6,0	6,1
Дини и пъпеша	кг	5,8	7,8	6,3	12,0	6,8
Тикви	кг	1,5	2,0	1,2	3,2	3,7
Други плодове	кг	2,0	2,4	2,3	1,4	1,2
Сушени плодове	кг	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Ядки	кг	0,8	0,7	0,5	0,9	1,1
Компоти	кг	8,9	7,8	8,8	8,4	13,3
Конфитюри, сладка, мармалади	кг	1,3	1,1	1	1,1	1,3
Плодови сокове, сиропи, нектари	л	1,8	1,5	1,1	1,3	0,8
Зеленчуци - пресни и замразени	кг	45,5	47,0	46,2	48,6	42,6
Домати	кг	15,5	15,3	16,1	15,8	14,8
Краставици	кг	5,7	5,8	6,0	5,9	5,2
Зеле	кг	5,9	6,0	6,1	5,8	4,2
Пипер	кг	7,7	7,9	8,1	9,1	8,5
Лук	кг	6,0	6,1	5,7	6,2	6,7
Маслини	кг	0,6	0,7	0,7	0,9	0,6
Други зеленчуци	кг	3,1	3,6	3,5	4,9	2,6
Сушени зеленчуци	кг	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Зрял фасул	кг	2,4	3,0	2,4	3,4	3,4
Леща	кг	1,2	1,3	1,0	1,4	1,2
Семена	кг	0,1	0,2	0,2	0,1	0,0
Зеленчукови консерви	кг	7,7	7,3	8	9,4	11,5

Зеленчукови нектари и сокове	л	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0
Туршии	кг	9,5	9,7	10	9,8	10,7
Гъби	кг	0,2	0,4	0,3	0,4	0,2
Картофи	кг	20,5	22,6	19,4	25,5	27,6
Захар	кг	8,8	7,9	7,9	8,4	8,5
Захарни изделия	кг	1,6	1,9	1,7	1,8	1,6
Шоколадови изделия	кг	1,1	1,0	0,8	1	0,7
Сол	кг	1,2	1,2	1,3	1,4	1,4
Оцет	л	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Подправки	кг	1,1	1,0	1,2	1,6	1,3
Кафе	кг	1,1	1,2	1,2	1,0	1,3
Чай	кг	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Безалкохолни напитки	л	21,1	23,5	20,8	22,3	26,8
Газирани напитки	л	15,6	17,0	15,0	16,5	18,7
Минерална вода	л	3,3	2,9	3	2,6	4,7
Боза	л	3,0	2,9	2,8	3,2	3,4
Алкохолни напитки	л	13,3	14,0	13,8	10	12,9
Бира	л	8,0	9,1	9,4	5,6	7,6
Вина	л	2,0	1,7	1,4	2	2,2
Ракии	л	2,5	2,1	2,2	1,6	2,6
Други спиртни напитки	л	0,7	0,9	0,8	0,8	0,5
Цигари ¹	бр	1,2	1,1	1167,7	899,0	1080,5

5.2 Икономическа активност на населението

Икономически активното население се формира от 15 години нагоре, но в действителност се идентифицира с работната сила. От своя страна тя включва заетите и безработните.

От последните преброявания на населението и жилищния фонд се установи действителната икономическа активност на населението и пълният обхват на безработицата.

Структурата на икономически активното население по пол и местоживеење за областта, (по статистически данни) е представена в следващата таблица:

НАСЕЛЕНИЕ ПОД, ВЪВ И НАД ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ КЪМ 31.12.2003 Г.

ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ, МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ

Области Общини Възраст	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	7801273	3790840	4010433	5441727	2626271	2815456	2359546	1164569	1194977
Под трудоспособна възраст	1209566	621199	588367	852108	437024	415084	357458	184175	173283
В трудоспособна възраст	4746532	2496576	2249956	3533153	1820529	1712624	1213379	676047	537332
Над трудоспособна възраст	1845175	673065	1172110	1056466	368718	687748	788709	304347	484362
Област Перник	144104	70190	73914	108836	52655	56181	35268	17535	17733
Под трудоспособна възраст	18957	9707	9250	16164	8228	7936	2793	1479	1314
В трудоспособна възраст	84895	45099	39796	69603	36077	33526	15292	9022	6270
Над трудоспособна възраст	40252	15384	24868	23069	8350	14719	17183	7034	10149
<i>Община Брезник</i>	<i>8256</i>	<i>4032</i>	<i>4224</i>	<i>4104</i>	<i>1998</i>	<i>2106</i>	<i>4152</i>	<i>2034</i>	<i>2118</i>
Под трудоспособна възраст	909	456	453	649	322	327	260	134	126
В трудоспособна възраст	4056	2252	1804	2512	1343	1169	1544	909	635
Над трудоспособна възраст	3291	1324	1967	943	333	610	2348	991	1357
<i>Община Земен</i>	<i>3980</i>	<i>1973</i>	<i>2007</i>	<i>2147</i>	<i>1054</i>	<i>1093</i>	<i>1833</i>	<i>919</i>	<i>914</i>
Под трудоспособна възраст	356	183	173	285	141	144	71	42	29
В трудоспособна възраст	1702	1025	677	1123	632	491	579	393	186
Над трудоспособна възраст	1922	765	1157	739	281	458	1183	484	699
<i>Община Ковачевци</i>	<i>2263</i>	<i>1142</i>	<i>1121</i>	-	-	-	<i>2263</i>	<i>1142</i>	<i>1121</i>
Под трудоспособна възраст	129	71	58	-	-	-	129	71	58

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2005-2015 Г.

В трудоспособна възраст	896	561	335	-	-	-	896	561	335
Над трудоспособна възраст	1238	510	728	-	-	-	1238	510	728
<i>Община Перник</i>	<i>101012</i>	<i>49012</i>	<i>52000</i>	<i>85206</i>	<i>41130</i>	<i>44076</i>	<i>15806</i>	<i>7882</i>	<i>7924</i>
Под трудоспособна възраст	13840	7108	6732	12208	6249	5959	1632	859	773
В трудоспособна възраст	63235	33083	30152	54806	28316	26490	8429	4767	3662
Над трудоспособна възраст	23937	8821	15116	18192	6565	11627	5745	2256	3489
Области	Общо			В градовете			В селата		
Общини									
Възраст	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
<i>Община Радомир</i>	<i>23132</i>	<i>11324</i>	<i>11808</i>	<i>14720</i>	<i>7160</i>	<i>7560</i>	<i>8412</i>	<i>4164</i>	<i>4248</i>
Под трудоспособна възраст	3098	1564	1534	2497	1252	1245	601	312	289
В трудоспособна възраст	12579	6782	5797	9562	4936	4626	3017	1846	1171
Над трудоспособна възраст	7455	2978	4477	2661	972	1689	4794	2006	2788
<i>Община Трън</i>	<i>5461</i>	<i>2707</i>	<i>2754</i>	<i>2659</i>	<i>1313</i>	<i>1346</i>	<i>2802</i>	<i>1394</i>	<i>1408</i>
Под трудоспособна възраст	625	325	300	525	264	261	100	61	39
В трудоспособна възраст	2427	1396	1031	1600	850	750	827	546	281
Над трудоспособна възраст	2409	986	1423	534	199	335	1875	787	1088

5.3 Заетост и безработица

Пазарът на труда в Пернишка област продължава да се влияе от промените в демографските характеристики и икономическите условия, а така също и от целенасочената социална политика на правителството и икономическата активност на населението. Общото състояние на икономиката и темповете на растеж в областта са тясно свързани и рефлектират върху равнището и динамиката на безработицата.

През периода 2000-2004год. равнището на безработицата в област Перник варира между 16,5 и 11,6%. Най-ниско е нивото през 2004год., когато в региона се реализират редица програми и мерки за заетост.

Нарастването нивото на безработица през предходните години се дължи най-вече на реструктурирането на регионалната икономика – ликвидация и приватизация на държавни фирми от обществения сектор. От началото на 1999г. се формира трайна тенденция към увеличаване броя на регистрираните безработни, дължаща се главно на провежданото реструктуриране на двата основни отрасли на региона - стоманодобив и въгледобив. Тази неблагоприятна тенденция се прекъсва през 2003г. и през 2004г. равнището на безработица е 11,6%.

Област Перник

Показатели	2000г.	2001г.	2002г.	2003г.	2004г.
Регистрирани безработни лица Област Перник	10834	10462	11216	8661	7881
Равнище на безработица Област Перник	15,3%	14,6%	16,5%	12,8%	11,6%
Равнище на Безработица за страната	17,9%	17,3%	16,3%	13,5%	13,3%

През анализирания период равнището на безработица в областта е под средното за страната с изключение на община Трън и община Брезник.

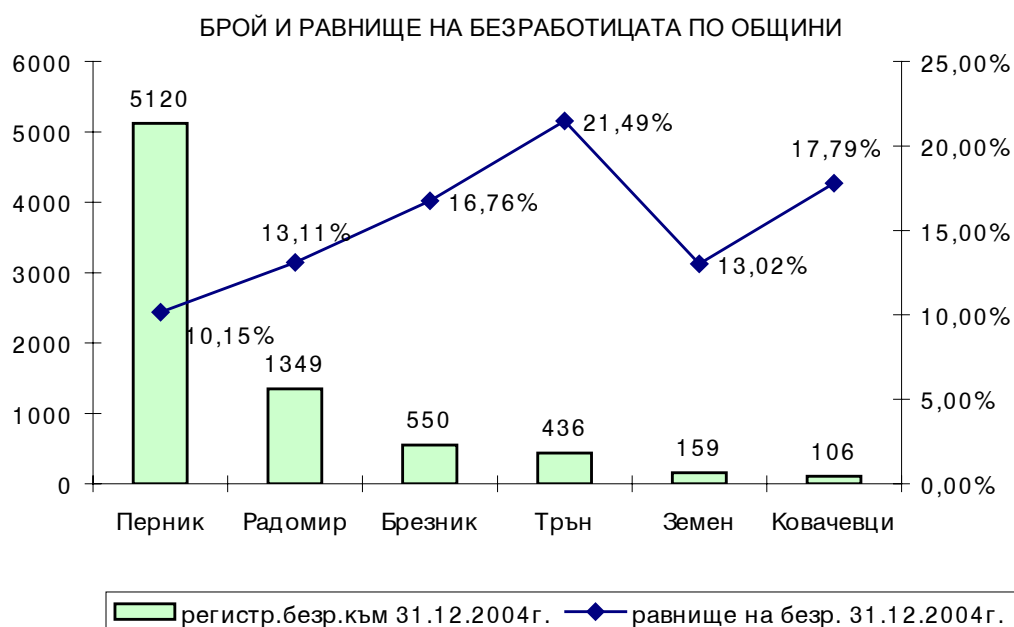
Независимо от това, проблемът с безработицата е много сериозен. В условията на провежданата структурна реформа в страната, негативните последици в област Перник са много силно изразени, тъй като това е индустриален район с приоритетно развита тежка промишленост. В областта се очертава структурна безработица – останалите без работа лица са с определени специфични за регионалната икономика професии и специалности – металурзи, миньори, машиностроители.

Извършените структурни промени в икономиката на областта и настъпилото, макар и слабо икономическо оживление, оказват позитивно

въздействие върху пазара на труда. През последните години процесите на активизиране на икономиката се осъществяват бавно, но се наблюдават положителни икономически резултати, които се изразяват в повишаване на активността и подобряване реализацията на продукцията от частния сектор. Нарастването на заетостта в частния сектор постепенно смекчава дисбаланса между търсенето и предлагането на работна сила.

През 2004г. предлагането на работна сила намалява, а търсенето на работна сила постепенно излиза от застой – броят на заявените свободни работни места нараства.

Анализирайки безработицата в област Перник през периода 2000-2004год. са налице постоянни тенденции и изводи, поради което ще разгледаме състоянието и структурата на безработицата през 2004год.

Икономически активното население в област Перник към 31.12.2004год. е 67851, а равнището на безработицата, изчислено на база икономически активно население възлиза на 11,4% .

В регионален аспект абсолютния брой на регистрираните безработни и равнището на безработица е неравномерно разпределено. За това допринасят трайните и трудно преодолими диспропорции в икономическото развитие на отделните общини, обусловени от действието на различни социално-демографски и икономически фактори. Въздействието им рефлектира върху заетостта и безработицата, което води до неравномерно разпределение по териториален признак.

В края на 2004г. с най-голям ръст на безработица в Пернишка област е община **Трън /21,49%/**. Нивото на безработица в тази община

продължава да се задържа значително над средното за областта. Висок ръст на безработица е отбелязан в община Ковачевци - 17,79%. С най-ниска стойност на разглеждания показател е община Перник, в която равнището на безработица е 10,15%.

Анализирайки състоянието на безработицата в Пернишка област за периода от 2000г. до 2004г. се наблюдават няколко постоянни тенденции в състоянието на безработицата, които очертават няколко групи безработни в неравностойно положение на пазара на труда. Чрез активната политика се цели да се осигури равен достъп до пазара на труда за всички безработни лица. Това се осъществява чрез различни програми и мерки за разкриване на субсидирани работни места и повишаване на квалификацията. Сред групите в неравностойно положение на трудовата борса са: жените, младежите до 29г., безработни лица над 50г., продължително безработните, лицата с основно и по-ниско образование и без квалификация, лицата с намалена трудоспособност.

Показатели	Област Перник				
	31.12.00г.	31.12.01г.	31.12.02г.	31.12.03г.	31.12.04г.
1.Регистрирани безработни	10189	10429	9925	7852	7720
от тях:					
- жени	5768	5579	5535	4507	4625
1.1.Възрастова структура					
- до 24г.	1690	1537	1437	938	949
- от 25 – 29г.	1287	1366	1429	1038	968
- от 30 – 44г.	4067	4079	3861	2994	2990
- от 45 – 49г.	1375	1433	1307	1082	1000
- над 50г.	1770	2014	1891	800	1813
1.2. Образователна структура					
- висше	761	674	721	592	580
- средно	5156	5003	4898	4050	4126
- основно и по-ниско	4272	4752	4306	3210	3014

1.3. Професионална структура					
- работници	2564	2569	2461	1982	1977
- специалисти	2650	2424	2475	2043	1993
- без специалност	4975	5436	4989	3827	3750
2. Заявени свободни работни места	1168	1192	1210	1466	2243

➤ **Регистрирани безработни жени**

През анализирания период относителният дял на регистрираните безработни жени варира между 54% и 59,6%.

Анализирайки данните за броя и относителния дял на жените в общата съвкупност се налага извода, че жените винаги доминират в структурата по пол на безработните лица.

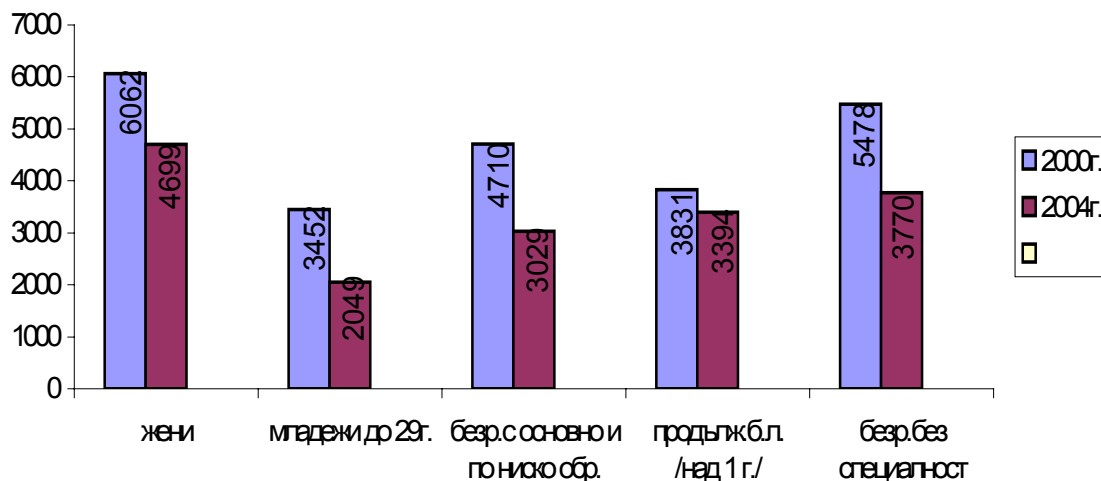
През 2004г. средногодишният брой на безработните жени е 4699, а на мъжете е 3182. Мъжете намаляват с по-висок темп /14%/, тъй като притежават по-търсени на пазара на труда професии и специалности. Безработните жени също намаляват, но с по-нисък темп /5,3%/. Въпреки това относителният им дял нараства спрямо 2003г. с 2,3 пункта и достига до 59,6%.

Възрастта, квалификацията и образованието са основните фактори, които влияят върху нивото на безработица, подбора на кадрите от работодателите и реализацията на безработните жени и мъже на трудовата борса.

Анализирайки структурата на регистрираните безработни по пол през 2004г., могат да се посочат следните особености:

- продължава тенденцията на поддържане на висок относителен дял на лицата без специалност, като при жените е 48,5%, а при мъжете – 46,9%;
- в професионалната структура с най-висок относителен дял са лицата с основно и по-ниско образование, който при жените е 34,2%, а при мъжете е 44,8%;
- с най-висок относителен дял при жените е групата на възраст над 50г.-22,6% и от 25 до 29г. – 14,7%, а при мъжете е групата от 40 до 44г.- 17,3%;
- запазва се тенденцията на поддържане на висок дял на продължително безработните жени в общата съвкупност на регистрираните жени - 45,4%, а този дял съответно при мъжете е 39,6%;
- в групата на безработните жени в особено неравнопоставено положение на пазара на труда се открояват самотните майки, които самостоятелно отглеждат децата си. Средногодишният им брой е 42 жени, като от тях 52,4% са безработни млади жени до 29г.;

- друга специфична група сред жените е тази на майките с деца до 3г., които са 258 лица средногодишно. Относителният дял на младите жени до 29г. е 71,8%.

➤ Безработни младежи до 29 години

За анализирания период делът на тази група варира между 26%-31,9%.

Промените в нормативната уредба повлияха в посока на намаляване броя на регистрираните безработни младежи, но все още е налице тенденцията над 60% от завършващите определена степен на образование млади хора да се регистрират веднага на трудовата борса, тъй като нямат шанс за реализация на трудовия пазар.

Младежката безработицата е устойчиво явление на пазара на труда и един от приоритетите на политиката по заетостта. Безработицата сред младежите до 29 години има неблагоприятен ефект върху настоящата и бъдещата им реализация.

Средногодишният брой на младежите до 29г. през 2004г. е 2049 души. Относителният им дял представлява 26% от общата съвкупност.

Анализирайки групата на младежите до 29г. се наблюдават следните особености:

- делът на жените до 29 години е 65,3%;
- продължава тенденцията безработните младежи без специалност да са с висок относителен дял в общата съвкупност на младежите – 52,5%;
- безработните младежи с основно и по-ниско образование съставляват 35,3% от общия брой на безработните млади хора;

- делът на продължително безработните младежи с престой на пазара на труда над 1 година е 31,4% .

Основна причина за сравнително високата младежка безработица е свързана с ниското образование и липсата на професия, специалност и квалификация сред преобладаваща част от безработните младежи. Липсата на трудови умения и професионален опит у младите хора ги поставя в неравностойно положение на пазара на труда. Други причини довели до тази неравнопоставеност са свързани с несъответствието между броя на завършващите учебни заведения с определени професии и специалности и реалното търсене на същите на пазара на труда, както и липса на инициатива за самонаемане.

Законът за насърчаване на заетостта предлага мерки за ограничаване на безработицата в тази група като стимулира наемането на работа на безработни младежи до 29г. и предлага възможности за обучение и квалификация. Успешно се реализира Програма ”Заетост на младежи с висше образование в публичната администрация”.

➤ **Безработни лица над 50 години**

Друга неравнопоставена група на пазара на труда е тази на безработните лица над 50г. Нарастването на пенсионната възраст и негативните демографски процеси на стареене на населението водят до увеличаване броя на лицата над 50г. През 2004г. средногодишният брой на регистрираните безработни е 1805 и обхваща 22,9% от общия брой на безработните. Регистрираните безработни жени над 50г. са 1064 и делът им нараства с 3,4 пункта спрямо предходната година, достигайки 58,9% от общия брой безработни в тази група.

Продължително безработните лица над 50г. с престой на пазара на труда над 1г. обхващат 959 души. Делът им в общата съвкупност на безработните лица над 50г. намалява с 3,1 пункта и е 53,1%. Ограничените възможности за реализация на пазара на труда на тази група са свързани от една страна с възрастта, а от друга – със сравнително ниското ниво на образование и квалификация. Преобладаваща част от безработните над 50г. са с основно и по-ниско образование /51%/ и без квалификация /59,7%/.

За по-голямата част безработни от посочената група е трудно намирането на работа по специалността. За преминаването на преквалификационни курсове от тези безработни и намиране на работа в друга професионална област липсва нагласа и готовност. Дори и преквалифицирани, те трудно биха преодолели конкуренцията на трудовата борса от страна на по-младите, които макар и без опит са предпочитани от работодателите. Този факт предопределя

неравностойната позиция на безработните над 50 години на пазара на труда.

За преодоляване на негативната тенденция при реализацията на тази група от безработни на трудовата борса, свързана със слабата им мобилност, по-трудната им адаптивност, неблагоприятна образователна и квалификационна структура се прилага НП "Помощ за пенсиониране", чрез която се разкриват субсидирани работни места за лица в предпенсионна възраст, на които не им достига осигурителен стаж до 10 точки /формиран от трудов стаж и възраст/. Към тази възрастова група е и насочена мярката от ЗНЗ, чрез която се разкриват работни места и се осигурява заетост на безработни жени над 50г. и мъже над 55 годишна възраст.

➤ Безработни с основно и по-ниско образование и без квалификация

През анализирания период 2000-2004год. в образователната структура на безработните лица се наблюдава позитивна тенденция за намаляване дела както на безработните с основно и по-ниско образование - от 44,7% на 38,4%, така също и на безработните лица без специалност от 51,3% на 47,8%.

Средногодишният брой на безработните лица с основно и по-ниско образование е 3031 лица и съставляват 38,4% от всички регистрирани, а средногодишният брой на регистрираните без специалност е 3770 или 47,8%.

Сред регистрираните безработни без специалност, жените са с по-висок относителен дял – 60,4%, а при безработните с основно и по-ниско образование делът им е 53%.

Относителният дял на младежите до 29г. в групата на безработните без специалност е 28,5%, а в групата с основно и по-ниско образование е 23,9 %.

Групите на регистрираните с основно и по-ниско образование и без квалификация запазват най-голям относителен дял, като ниското образование и липсата на квалификация на безработните в тази група затруднява реализацията им на пазара на труда.

Това са и хората, които определено най-дълго престояват на трудовата борса, т.н. "продължително безработни лица". Средногодишният им брой е 3394 души или 43,1% и намалява с 4,4 пункта в сравнение с 2003г. Намалението на дългосрочно безработните над 1 година, обединяващи двете групи по продължителност на регистрация – от 1 до 2 години и над 2 години, основно се дължи на широкото приложение на територията на Пернишка област НП "От социални помощи към осигуряване на заетост".

Анализът на продължително безработните лица показва, че относителният дял на жените е 62,9%, а на младежите до 29г. е 19%.

Продължително безработните лица над 50г. с престой на пазара на труда над 1 година са 959 души. Делът им в общата съвкупност на продължително безработните лица е 28,3% и остава сравнително непроменен.

Продължителността на регистрация на безработните лица е в пряка зависимост от тяхната квалификация и придобита степен на образование. Престоят в Д"БТ" нараства с намаляване на квалификацията и степента на образование на безработните. Във всички групи по продължителност на регистрация, най-нисък е делът на специалистите, а най-висок е на безработните без специалност. Делът на безработните без специалност и на лицата с основно и по-ниско образование нараства паралелно с увеличаване на периода на престой на пазара на труда. Относителният дял на продължително безработните лица без специалност и професия е 52,9% и е намалял спрямо миналата година с 3,4 пункта. Лицата с основно и по-ниско образование преобладават в групата на продължително безработните – 45,4%.

➤ **Безработни лица с увреждания**

Активната политика, в чийто обхват са лицата с трайно намалена работоспособност е насочена към преодоляване на социалната изолация на хората с увреждания и пълноценното им интегриране в обществото.

Възможностите за устройване на работа на безработните с намалена работоспособност на несубсидирани работни места са крайно ограничени, от една страна – поради различните им увреждания /физически или психически/, а от друга страна – ниската степен на образование и квалификация.

През последните две години непрекъснато нараства броят на лицата с трайно намалена работоспособност. Средногодишният им брой е 428. Безработните лица с увреждания съставляват 5,4% от средногодишният брой на регистрираните безработни лица през 2004г. и се е увеличил с 1,6 пункта спрямо 2003г.

Запазва се тенденцията от предходните години безработните без специалност да преобладават в общата съвкупност на лицата с увреждания. По отношение на професионалната структура най-висок е делът на инвалидите без квалификация – 53,6%.

Фактът, че по-голямата част от регистрираните безработни с намалена трудоспособност са с ниско образователно ниво, в съчетание с ниската квалификация, както и здравословните проблеми на тези лица в повечето случаи ги правят неконкурентна работна сила на пазара на труда.

Чрез реализацията на НП"Заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания" се повишават възможностите за трудова реализация на безработни лица с трайно намалена работоспособност. Към тази неравнопоставена група е и насочена мярката от ЗНЗ, чрез която се

разкриват субсидирани работни места и се осигурява заетост на регистрирани безработни лица с увреждания.

Търсене на работна сила

Състоянието на икономическата среда в даден регион пряко влияе върху търсенето на работна сила. В условията на структурна реформа е необходима системна намеса на пазара на труда. Активната политика за насърчаване на заетостта има решаващо значение за разкриването на допълнителни работни места и е важен фактор за преодоляване дисбаланса между търсене и предлагане на работна сила и намаляване натиска на трудовата борса.

През 2004г. са заявени 4082 работни места, като 1839 или 45,1% са разкрити по програми за заетост. Върховите стойности на заявени работни места са в месеците, когато стартират програми за заетост.

Частният сектор продължава да бъде основният генератор на свободни работни места на първичния пазар. Наблюдава се стабилна тенденция на нарастване на относителния дял на местата, заявени от частни работодатели, от общия брой заявени места на първичния пазар /за 2004г. година делът им е 77,1%, при 73,4% за 2003г./ . Това са обикновено микропредприятия и малки фирми, с малък персонал, ограничен семеен характер и нисък темп на развитие. Независимо от това, по-големият им брой се отразява на нивото на заявените свободни работни места.

Развитието на частния сектор води до намаляване на негативното въздействие на икономическия фактор, но все още съотношението между търсене и предлагане на работна сила е неблагоприятно и натискът върху пазара на труда е голям.

Обявените работни места без изисквания за квалификация са с най-голям абсолютен и относителен брой – 3089 или 75,7% от всички свободни работни места. Една от основните цели на активната политика е трудовата и социална интеграция на лица в неравностойно положение на трудовия пазар, поради което се увеличават и заявените работни места без изисквания за квалификация. Съществен дял /74,9%/ от обявените работни места за неквалифицирани работници са по програмите за заетост.

Новозаявените работни места за специалисти през 2004г. са 429 и заемат дял от 10,5% от всички обявени места, а относителният дял на заявените места за работници е 13,8%.

В териториален аспект свободните работни места се разпределят твърде неравномерно. Спецификата в развитието на отделните общини, традициите в заетостта и формиралата се отраслова структура предопределят диференциацията по общини в броя на предлаганите работни места. Най-голям е броят на заявените свободни работни места в община Перник - 2548, което е 62,4% от общата съвкупност работни места.

Сред останалите общини, с най-много обявени за заемане работни места е община Радомир - 582.

Направеният кратък анализ налага следните по-важни изводи за състоянието и тенденциите на пазара на труда в област Перник:

- Неблагоприятната стопанска конюнктура в региона, характеризираща се с продължаващите структурни промени не позволява създаването на предпоставки за реално функциониращ пазар на труда;
- Трайна тенденция се явяват дисбалансът между търсенето и предлагането на работна сила;
- Безработицата се характеризира със стойности под средните за страната;
- Оформени са няколко групи безработни в неравностойно положение на пазара на труда, които са с крайно ограничени възможности и неравностойни по отношение на останалите субекти предлагащи работната си сила.

В условията на преход към пазарно стопанство и свързаното с него реструктуриране на икономиката в региона, през последните години се оформи устойчив контингент от безработни лица в рамките на 6 – 11 хиляди души, които ползват услугите по труда (регистрация, преквалификация, информационно обслужване за свободните работни места и др.). Над 52% от регистрираните безработни са без специалност и с ниска квалификация. По оценки, отчитащи влиянието на скритата икономика (в т.ч. наемането на скрит труд) безработните в региона са с около 2500 – 3000 в повече в сравнение с регистрираните в бюро по труда. Към края на месец март 2000 г. броя на заетите лица в икономиката на региона е общо 54 380 души, като 21 850 са в общественния сектор и 32 530 – в частния сектор.

Наети по трудово и служебно правоотношение по отрасли и общини през 1999-2000год.

Общини,отраслови сектори	(Ср.год.брой)	
	1999	2000
Общо	36954	32947
в т.ч. Селско,горско стопанство лов и риболов	756	655
Добивна промишленост	4508	2146
Преработваща промишленост	13593	10582
Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода	1961	2827
Строителство	1922	2125
Търговия, ремонт на автомобили и битова техника	2493	2883
Хотели, общежития и ОХ	421	630
Транспорт и съобщения,агенции за пътуване и туризъм	2189	2164
Финанси, кредит, застраховки	326	305

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2005-2015 Г.

Операции с недвижимо имущество,наемодателна дейност-движими имоти, бизнесуслуги	390	952
Държавно управление	1257	1405
Образование	3232	2993
Здравеопазване и ветеринарна лечебна дейност	2991	2457
Други услуги и дейност на неправителствени организации	915	823
Брезник	1296	1242
в т.ч. Селско,горско стопанство лов и риболов	108	93
Добивна промишленост	35	34
Преработваща промишленост	482	461
Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода	8	6
Строителство	57	55
Търговия, ремонт на автомобили и битова техника	160	152
Хотели, общежития и ОХ	7	9
Транспорт и съобщения,агенции за пътуване и туризъм	88	86
Финанси, кредит, застраховки	7	6
Операции с недвижимо имущество,наемодателна дейност-движими имоти, бизнесуслуги	-	-
Държавно управление	97	95
Образование	136	134
Здравеопазване и ветеринарна лечебна дейност	95	97
Други услуги и дейност на неправителствени организации	16	14
Земен	524	471
в т.ч. Селско,горско стопанство лов и риболов	22	-
Добивна промишленост	110	107
Преработваща промишленост	40	31
Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода	-	-
Строителство	54	52
Търговия, ремонт на автомобили и битова техника	63	61
Хотели, общежития и ОХ	12	15
Транспорт и съобщения,агенции за пътуване и туризъм	47	45
Общини,отраслови сектори	1999	2000
Финанси, кредит, застраховки	5	5
Операции с недвижимо имущество,наемодателна дейност-движими имоти, бизнесуслуги	-	-
Държавно управление	63	61
Образование	66	59
Здравеопазване и ветеринарна лечебна дейност	29	28
Други услуги и дейност на неправителствени организации	13	7
Ковачевци	294	241
в т.ч. Селско,горско стопанство лов и риболов	15	-
Добивна промишленост	-	-
Преработваща промишленост	72	46
Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода	-	-
Строителство	15	13
Търговия, ремонт на автомобили и битова техника	45	41
Хотели, общежития и ОХ	6	5
Транспорт и съобщения,агенции за пътуване и туризъм	15	14
Финанси, кредит, застраховки	-	-
Операции с недвижимо имущество,наемодателна дейност-движими имоти, бизнесуслуги	-	-
Държавно управление	44	43
Образование	26	26

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2005-2015 Г.

Здравеопазване и ветеринарна лечебна дейност	48	47
Други услуги и дейност на неправителствени организации	8	6
Перник	28098	24561
в т.ч. Селско,горско стопанство лов и риболов	466	438
Добивна промишленост	3973	1628
Преработваща промишленост	9529	6763
Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода	1929	2799
Строителство	1548	1761
Търговия, ремонт на автомобили и битова техника	1774	2193
Хотели, общежития и ОХ	307	515
Транспорт и съобщения,агенции за пътуване и туризъм	1537	1522
Финанси, кредит, застраховки	285	267
Операции с недвижимо имущество,наемодателна дейност-движими имоти, бизнесуслуги	326	891
Държавно управление	782	939
Образование	2400	2184
Здравеопазване и ветеринарна лечебна дейност	2466	1950
Други услуги и дейност на неправителствени организации	776	711
Радомир	6088	5812
в т.ч. Селско,горско стопанство лов и риболов	135	124
Добивна промишленост	390	377
Преработваща промишленост	3319	3139
Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода	24	22
Строителство	248	244
Общини,отраслови сектори	1999	2000
Търговия, ремонт на автомобили и битова техника	381	368
Хотели, общежития и ОХ	83	79
Транспорт и съобщения,агенции за пътуване и туризъм	441	435
Финанси, кредит, застраховки	24	22
Операции с недвижимо имущество,наемодателна дейност-движими имоти, бизнесуслуги	64	61
Държавно управление	155	152
Образование	512	504
Здравеопазване и ветеринарна лечебна дейност	246	234
Други услуги и дейност на неправителствени организации	66	51
Трън	654	620
в т.ч. Селско,горско стопанство лов и риболов	10	-
Добивна промишленост	-	-
Преработваща промишленост	151	142
Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода	-	-
Строителство	-	-
Търговия, ремонт на автомобили и битова техника	70	68
Хотели, общежития и ОХ	6	7
Транспорт и съобщения,агенции за пътуване и туризъм	61	62
Финанси, кредит, застраховки	5	5
Операции с недвижимо имущество,наемодателна дейност-движими имоти, бизнесуслуги	-	-
Държавно управление	116	115
Образование	92	86
Здравеопазване и ветеринарна лечебна дейност	107	101
Други услуги и дейност на неправителствени организации	36	34

5.4 Здравеопазване

Демографските процеси, заболяемостта и физическото развитие са трите основни групи показатели за оценка на здравето на населението в областта.

На територията на областта ни / към 2003г. / живее население от 144 104 човека, от които 70 190 или 48,70% са мъже, 73 914 или 51,30% са жени. По-голямата част от жителите е съсредоточена в градовете-108 798 души или 75,50%, а в селата-35 305 или 24,50%.

Населението в региона е отдавна вече в четвъртата фаза на развитие на процеса на демографско стареене, фазата на демографска старост със засилени белези на депопулация, когато относителния дял на лицата над 65 години е над 12%, като най-тежка е ситуацията в община Ковачевци-43,9% от населението са над 65 години, община Земен-над 38%, община Трън-над 34%, община Брезник-над 30%, община Радомир ~ 24%, община Перник-16,8%.

Такава повъзrastова структура поражда множество медико-социални, икономически, психологически и правни проблеми. Възрастните хора са носители на повече от едно хронични заболявания. Това значително променя и вида на здравните потребности и отправя определени изисквания към тяхното задоволяване.

Миграционните движения, които се развиха паралелно със задълбочаващия се процес на стареене, както и различията в раждаемостта по райони, доведоха до твърде неравномерно териториално разположение на контингента стари хора. Така се стигна до формиране на териториални единици с предимно стари хора.

Като цяло населението в областта намалява по причини еднакви с тези за страната:

- ◆ трайно снижаваща се раждаемост;
- ◆ висока детска и обща смъртност;
- ◆ отрицателен естествен прираст;
- ◆ засилени миграционни и емиграционни процеси.

Съществена причина за дългогодишната тенденция към намаляване на раждаемостта е негативното влияние на редица социално-икономически фактори. Силно сниженият стандарт на живота, безработицата, финансовият недостиг, новите конфронтационни отношения между хората не мотивират създаването и отглеждането на деца.

Структурата на заболяемостта и завишаването на заболяванията от групите на сърдечно-съдови, инфекциозни, онкологични, ендокринологични, психични и т.н. се изгражда на основата на нездравословен начин на живот. Социално-икономическото развитие в условията на прехода и свързаните с него детерминанти на здравето / бедност, безработица, околна среда, непълноценно хранене, стрес,

увеличена алкохолна консумация и тютюнопушене, наркотици, ограничен достъп до здравни услуги поради наличие на финансови и организационно-административни бариери и редица други / безспорно са допринесли за съществуващото състояние.

Някои от негативните процеси обаче, са свързани в определена степен и с недостатъците в реформата и дейността на здравната система.

За предоставянето на здравните услуги се установяват ред негативни ситуации:

- ◆ не е осигурен постоянен денонощен достъп до медицински услуги, особено изразено в общините Трън, Земен, Ковачевци;

- ◆ все още има нерегистрирани лица, нуждаещи се от социална здравна защита;

- ◆ незадоволителна квалификация на общопрактикуващите лекари;

- ◆ ликвидирането на училищното здравеопазване доведе до неблагоприятни тенденции при показателите за физическата дееспособност на децата и младежите.

Системата на здравното обслужване на областта включва 6 болнични, 46 амбулаторно-поликлинични заведения със 735 легла, Регионална инспекция за опазване и контрол на общественото здраве и 2 центъра. От тях:

➤ **на пряко подчинение на общините са:**

- община Перник
 - ОРБ "Р. Ангелова"
 - болница за долекуване и рехабилитация
 - дом "Майка и дете"
 - стоматологична поликлиника
 - зъботехническа лаборатория
 - детски ясли – 4 броя
 - поликлиника V тип – гр. Батановци
 - СЗУ – 6 броя – в селата
 - ФЗП – 8 броя – в селата
- община Радомир
 - общинска болница
 - стоматологична поликлиника
 - СЗУ – 6 броя – в селата
- община Земен
 - поликлиника V тип
 - СЗУ – 2 бр.- в с. Дивля и с. Елов дол
 - ФЗП – 2 бр.- в с. Калотинци и с. Жабляно
- община Брезник
 - общинска болница
 - СЗУ – 5 броя – в селата
- община Трън
 - общинска болница
 - СЗУ – 4 броя – в селата

➤ **на пряко подчинение на Министерство на здравеопазването са:**

Районен център по здравеопазване, Регионална инспекция за опазване и контрол на общественото здраве, Център за спешна медицинска помощ и Държавна белодробна болница.

Степента на осигуреност на населението в областта с медицински специалисти, според квалификацията им, е представена в следващите таблици:

БОЛНИЧНИ ЗАВЕДЕНИЯ И ЛЕГЛА В ТЯХ ПО ОБЩИНИ КЪМ 31.12.										
Общини	(Брой)									
	1999		2000		2001		2002		2003	
	Болнич-ни заведе-ния	Легла	Болнич-ни заведе-ния	Легла	Болнични заведения	Легла	Болнич-ни заведе-ния	Легла	Болнич-ни заведен-ия	Легла
Общо	6	1091	6	916	6	916	6	735	6	735
в т.ч.										
Брезник	1	50	1	35	1	35	1	30	1	30
Земен	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ковачевци	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Перник	3	896	3	761	3	761	3	615	3	615
Радомир	1	110	1	90	1	90	1	70	1	70
Трън	1	35	1	30	1	30	1	20	1	20

ЛЕКАРИ И СТОМАТОЛОЗИ ПО ОБЩИНИ КЪМ 31.12.										
Общини	(Брой)									
	1999		2000		2001		2002		2003	
	Лекари	Стома-толози	Лекари	Стома-толози	Лекари	Стома-толози	Лекари	Стома-толози	Лекари	Стома-толози
Общо	488	81	490	112	461	126	464	115	468	142
в т.ч.										
Брезник	18	4	18	6	14	7	14	5	14	6
Земен	5	3	5	2	3	2	3	2	3	2
Ковачевци	3	2	4	2	2	2	2	2	2	2
Перник	401	52	402	81	388	94	389	87	392	108
Радомир	50	17	51	18	46	19	48	18	49	21
Трън	11	3	10	3	8	2	8	1	8	3

ОСИГУРЕНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО С ЛЕКАРИ И СТОМАТОЛОЗИ ПО ОБЩИНИ КЪМ 31.12.										
	(На 10 000 човека от населението)									
Общини	1999		2000		2001		2002		2003	
	Лекари	Стома-толози	Лекари	Стома-толози	Лекари	Стома-толози	Лекари	Стома-толози	Лекари	Стома-толози
Общо	31,8	5,2	32,3	7,4	31,1	8,5	31,6	7,8	32,5	9,8
в т.ч.										
Брезник	19,4	4,3	20,1	6,7	16,6	8,3	16,7	6,0	16,9	7,2
Земен	10,8	6,5	11,4	4,5	7,3	4,9	7,5	5,0	7,5	5,0
Ковачевци	12,0	8,0	17,2	8,5	9,5	9,5	9,8	9,8	8,8	8,8
Перник	38,2	4,9	38,4	7,7	37,4	9,0	37,8	8,4	38,8	10,7
Радомир	19,5	6,6	20,3	7,2	18,9	7,8	20,2	7,6	21,2	9,1
Трън	16,8	4,6	15,7	4,7	14,6	3,6	14,5	1,8	14,6	5,4

Характерно за тази “деликатна” сфера е понижаване както на количеството, така и на качеството на здравните услуги.

В процеса на реформиране на системата за здравно обслужване се създават и нараства броят на частните лекарски и стоматологични кабинети, в които качеството на обслужване е на добро професионално ниво и привличат все по-голям брой пациенти.

Налице е увеличение и на частните аптеки.

5.5 Образование

В образователната система са обхванати общо 58 броя учебни заведения, от които: 45 общообразователни училища, 2 специализирани, едно СПТУ и 10 техникума.

Общата численост на учащите се в региона е 19 669 души.

Общият брой на преподавателите в образователната система на областта е 1 605.

Формирането на всеки гражданин до голяма степен е свързано с училището. И за да се почувства българинът европейец, а приобщаването към Европа да не звучи чисто формално или административно, то базисът на европейското мислене и самочувствие трябва да се търси в българското училище.

Образователното дело в областта е в режим на активна адаптация към новите условия. Въвеждането на изучаване на чужд език още в първи клас, на нови учебни програми и нов учебен план, както и преминаване към 12-класно обучение, ще гарантира неговото качество и признаване на документите за завършено средно образование – дипломи и свидетелства за професионална квалификация в европейските страни.

5.6 Култура и културно наследство

Създаването на културни блага, общо за региона, е белязано с анемичност. Отчита се: намаляване на броя на местата в театъра,

представленията, кината, прожекциите, посещенията на кината, библиотеките и библиотечния фонд. Най драстични са измененията в институцията “Кино”.

Перник е включен в списъка на Европейските фестивални градове и участва в културния календар с провеждания през м.януари на всяка четна година Международен фестивал на маскарадните игри. Традицията на кукерските игри се е запазила през вековете и се практикува ежегодно в Пернишките села през м. януари.

Решаването на проблемите на културата в областта се очертава да бъде сложен и дълготраен процес, основно поради две причини. Първата, защото в условията на преход към пазарно стопанство културата се оказва на кръстопът между парадоксите и оптимизма. Парадоксите са свързани с търсенето на вярното решение за развитието на културата с ограничени финансови ресурси, оптимизмът – защото за българина съприкосновението с културата е национална принадлежност, същинско потребление и възпроизводство на интелекта, следствие и фактор на прогреса. Другият проблем е абсолютното и относително намаляване на средствата от личните бюджети на гражданите, които се изразходват за потребление на културни блага.

Нужно е установяването на надеждни правила за организация на тази важна социологическа система на обществото, стимулиране на спонсорството, дарителството и т.н.

По статистически данни броят на обектите на културата за региона, през 2003 г., е 298, от които: един театър, 1 кино, 2 музея, 96 читалища и 195 библиотеки.

Инфраструктура и статистика на духовните дейности общо за областта

1. ТЕАТРИ

	1999	2000	2001	2002	(Брой) 2003
Театри	1	1	.	.	.
Места	480	480	.	.	.
Посещения /хил./	24	16	.	.	.

2. КИНА

	1999	2000	2001	2002	(Брой) 2003
Общо	2	2	.	.	1
Посещения /хил./	20	9	.	.	16

3. МУЗЕИ

(Брой)

	1999	2000	2001	2002	2003
Общо	2	2	.	2	.
Посетители /хил./	18	18	.	14	.

4. РАДИО -ТЕЛЕВИЗИОННИ СТАНЦИИ

(Брой)

	1999	2000	2001	2002	2003
Радиостанции					
Брой	-	-	.	.	.
Програми /часове/	-	-	.	.	.
Телевизионни станции					
Брой	-	1	.	.	1
Програми /часове/	-	8784	.	.	8760

5. ЧИТАЛИЩА

	1999	2000	2001	2002	2003
Общо	96	96	.	.	.

6. БИБЛИОТЕКИ

(Брой)

	1999	2000	2001	2002	2003
Общо	197	195	.	.	.
Библиотечен фонд /хил./	1433	1429	.	.	.

7. ИЗДАДЕНИ КНИГИ, БРОШУРИ И ВЕСТНИЦИ

Издания	2001	2002	2003
Книги			
брой заглавия	3	7	5
тираж-хил.	2,2	2,8	1,9
Брошури			
брой заглавия	7	4	2
тираж-хил.	2,4	1,6	1,0
Вестници			
брой заглавия	3	3	4
тираж-хил.	328,0	161,4	335,7

6. Техническа инфраструктура

6.1 Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяването се характеризира с общо взето запазване на дължината на тръбопроводите и в същото време намаляване на обема на подадената вода, което е свързано със закриването на някои производства.

Основни източници, осигуряващи водоснабдяването на региона, са: язовир “Студена” и водохващания (каптажи и резервоари).

Подобряване качеството на водите до изискванията за питейни цели се осъществява чрез пречиствателни станции за питейни води.

Канализационните системи в населените места от областта имат важно значение за поддържането на благоприятна и здравословна жизнена среда, опазване на водните ресурси от замърсяване и поддържане на екологично равновесие.

Състоянието на канализационната система и третирането на отпадните води се характеризира с ниска степен на изграденост.

В таблицата, която следва, е представено отвеждането и пречистването на отпадъчните води общо за областта.

ЗАУСТЕНИ ОТПАДЪЧНИ ВОДИ В ОБЛАСТ ПЕРНИК ПРЕЗ 2003ГОД.

Хил. м³/год.

Област	Заустени отпадъчни води общо	В т.ч. трети-рани общо	В т.ч. трети-рани с биологични и др. методи	Заустени от наблюдавани стоп. единици общо	В т.ч. трети-рани общо	В т.ч. трети-рани с биологични и др. методи	Заустени от обществ. канализация общо	В т.ч. трети-рани общо	В т.ч. трети-рани с биологични и др. методи	Заустени от домакинства не-свързани с общ. Кан.
Югозападен район	703128	659909	181044	498545	481260	3696	197007	178649	177348	7575
Перник	23024	17222	16721	5483	677	197	16686	16545	16524	855

6.2 Транспортна мрежа

Транспортно-комуникационната система на областта се е формирала от историческото развитие на областния център, местоположението му на територията на страната и близостта до столицата.

Пътната инфраструктура в областта, която е част от Републиканската пътна мрежа възлиза на 539,5км и се състои от:

- I^{BO} класни пътища – 80,1км
- II^{PO} класни пътища – 65,8км
- III^{TO} класни пътища – 387,8км
- Пътни връзки - 5,8км

Основните пътни артерии в областта са път I-1 / E-79 / “Владая-Делян”, път I-6 / E-871 / “Кюстендилска област-Радомир-Даскалово” – осигуряващи връзка със съседните области и държавни граници, а път II-63 “Перник-Брезник-Стрезимировци” осигурява връзка между три общини и се явява също част от международна пътна връзка / Р Сърбия /.

През 1994г. започна рехабилитация на I^{BO} класната пътна мрежа в РБългария, като в областта се реализира Лот 6 и Лот 2А /по път E-871/. В момента се изпълнява рехабилитация и уширение на път E-79 «Даскалово-Делян», който следва да се въведе в експлоатация през 2005г.

Съгласно Проект «Транзитни пътища 4» на Агенция «Пътища», през 2005г. ще стартира Лот 9, с което в следващите две-три години път E -871 изцяло ще бъде рехабилитиран от Кюстендил до Даскалово. Оставащата част неремонтирана от I^{BI} клас пътища е преминаване през с.Драгичево с изграждане на пътен надлез за с.Рударци, за който има проектна обезпеченост и извършени отчуждителни мероприятия.

Основен проблем за региона е лошото състояние на пътната мрежа (част от улиците не са изградени с необходимия габарит, нарушена настилка и т.н.), което пречи за нормалните връзки между населените места.

Друг проблем е паркирането, особено в централната градска част на Перник, поради увеличаващата се моторизация и използваемост на леките автомобили.

Основната тежест от пътуванията в областта се поема от масовия транспорт. Двете основни системи – автобусен и тролейбусен транспорт, формират системата, която обслужва пътуванията на населението.

Разработената и утвърдена областна транспортна схема, която включва 29 автобусни линии, осигурява обществения превоз на пътници между населените места на общините в областта.

На територията на област Перник “БДЖ”ЕАД осъществява следните видове превози

Пътнически превози:

Ежедневно се движат

-2 международни пътнически влака

- 14 бързи пътнически влака

- 20 пътнически влака

Международните пътнически влакове в областта са част от релацията Будапеща-София-Солун и обратно.

Бързите влакове, които минават на територията на област Перник основно обслужват пътникопотока на гр.Перник, гр.Кула, гр.Петрич, гр.Кюстендил, гр.Гюешево.

Пътническите влакове обслужват предимно учащи и работници от Перник до София и обратно.

С пускането в експлоатация на новите ДМВ (Дизелови мотрисни влакове) от "Сименс" по маршрута София-Кюстендил и обратно ще се подобри качеството на обслужване на пътниците от област Перник.

Товарни превози

Основни видове товари, които се превозват по железопътен транспорт в областта са:

- руди и метални отпадъци

- изделия на черната металургия

- твърди минерални горива

През 2004год. в гарите на област Перник са натоварени 756 хил. тона товари и разтоварени съответно 1012 хил. тона.

Много от жителите и техните семейства на област Перник се препитават като работници и служители в системата на железопътния транспорт.

В системата на "БДЖ" ЕАД на територията на областта има следните структури:

Към "Поделение за товарни превози" София:

- кантора "Товарни превози"-Перник 59 броя (работят като ръководител търговска експлоатация, началник влак товарно движение, маневрен стрелочник и др.)

- вагонно-ревизорски участък Перник-42 броя (като заемана длъжност предимно ревизор вагони)

- цех за ремонт на товарни вагони-44 броя

- филиал по експлоатация на локомотиви-54 броя-локомотивни машинисти и пом. локомотивни машинисти

- цех за ремонт на локомотиви-12 броя работници по ремонта на локомотиви

- ЖП Общежитие в гр.Перник-4 броя персонал

Към "Поделение за пътнически превози" София:

- превозна служба Перник-25 броя (като началник влак пътническо движение и кондуктор)

- билетоиздаване и колетна дейност - 31 броя - като "Ръководител търговска експлоатация"

- към Регионален център Кюстендил - 10 броя билетопроверители за област Перник

- пункт за почистване и екипиране - 13 броя

6.3 Топлоснабдяване и газоснабдяване

Топлоснабдяване е осигурено само в гр.Перник, като основен топлоизточник е ТЕЦ"Република"

«Топлофикация-Перник» ЕАД произвежда електроенергия и топлоенергия по високоефективния комбиниран цикъл, което се насърчава от Закона за енергетиката. Основната суровина за производството са въглищата, произвеждани в пернишкия каменовъглен басейн. Потребители на топлоенергията са гражданите на гр.Перник, държавните учреждения и фирмите. Обществените снабдители на електрическа енергия са длъжни да изкупуват цялото количество, произведено от дружеството по комбиниран цикъл, на преференциални цени.

Във връзка с приемането на Р България в Европейския съюз на дневен ред излизат въпросите за значително намаляване на емисиите, замърсяващи атмосферата. ТЕЦ"Република" е включена в Програмата на Р България за ограничаване на определени замърсители на въздуха от големи горивни инсталации.

"Топлофикация – Перник" кандидатства пред Министерство на околната среда и водите за издаване на комплексно разрешително за производствената дейност на ТЕЦ"Република". Условие за получаване на разрешителното е да се планира и изпълни Инвестиционна програма, с което да се осигури прилагането на най-добрите налични технологии в производството и изпълнение на нормите за емисии на вредни вещества в почвата, водата и въздуха. През 2002 г. бе утвърдена "Програма за рехабилитация на топлоснабдителната система на гр. Перник".

Подписването на заемно споразумение през 2003г. между Световната банка (МБВР) и «Топлофикация Перник» стартира изпълнението на горепосочените програми. В края на 2004г. бе подписано споразумение между Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) и «Топлофикация Перник» за безвъзмездна помощ при изпълнението на строително-монтажните работи на обектите по програмата за рехабилитация на ТСС на гр. Перник.

Сегашно състояние на процеса на модернизация на производствените активи:

През 2003-2004год., със заем от Световната банка за доставка на стоки и свързани услуги и със собствени средства за монтажа, бяха изпълнени следните модернизации:

- подмяна на 4410 метра тръби от топлопреносната мрежа с предварително изолирани тръби;

- подмяна на всичките 226 салникови компенсатори в топлопреносната мрежа с неръждаеми линзови компенсатори;
- подмяна на всичките действащи 687 стари абонатни станции с нови автоматизирани;
- подмяна на помпените агрегати в Мрежова помпена станция и Прекачваща помпена станция на топлофикационната система и въвеждане на честотно регулиране на оборотите на двигателите на помпите.

Горепосочените модернизации имат следния икономически ефект:

- намаляване на разходите за ремонт и поддръжка с 46 000 лв. за година;
- намаляване на топлинните загуби при преноса на топлоенергията в рехабилитираните участъци, включително намаляване на термичните загуби, причинени от необходимото загряване на добавъчната вода към мрежата със 105 000 лв. за година;
- икономии от повишаване на сигурността при снабдяване на населението и фирмите с топлоенергия в размер на 15 000 лв. за година;
- намаляване на емисията на въглероден двуокис с 1600 тона за година;
- икономия на електроенергия за задвижване на помпите за 450 000 лв. за година.

Началото на централизираното газоснабдяване в България е поставено с изграждането на магистралния газопровод от Русия през 1975 г. Природният газ, доставян от газопровода, се използва само от производствени предприятия. За битови нужди се използва втечен газ от газонапълнителни станции.

В страната ни е изграден магистрален газопроводен пръстен от стоманени тръби с диаметър 711 мм и работи с налягане 55 атм. Газопроводът доставя на гр. Перник и столичната община средно 2 млрд. м³ газ годишно.

Като дългосрочна програма и приоритет за общините Перник и Радомир, може да се определи газификацията на двата града в областта.

6.4 Енергийна мрежа

Основните проблеми, които стоят пред «Електроразпределение София област» ЕАД-клон Перник са предимно подобряване качеството и сигурността на ел. снабдяването на населението, електрифицирането на селищните образувания в областта, осигуряване надеждна система за своевременно получаване информация за нарушаване ел. снабдяването на абонатите и създаване стройна организация за бързо отстраняване възникналите проблеми, както и осигуряване нормални битови условия за работа и обезпечаване състава с необходимата техника за решаване на тези задачи.

Във връзка с нарастване потреблението на ел. енергия е належащо прилагането на методи за насърчаване на енергийната ефективност. Поради тази причина е необходимо да се реализират мероприятия за енергийни спестявания в области като: бит, търговия и услуги, обществен сектор, транспорт и промишленост.

7. Състояние на околната среда

7.1. Санитарно-хигиенни и екологически условия

7.1.1. Въздух

Град Перник се явява една от т.н. “горещи екологични точки” не само в областта, но и в страната с повишена степен на риск за околната среда. В проследяване динамиката на замърсяването на атмосферния въздух в града са определени два пункта с ръчно пробонабиране и класически химически методи на анализ и един автоматичен пункт. Основно се контролират обща прах, серен оксид, азотен оксид, въглероден диоксид, метан и аерозоли на сярната киселина. Извършват се по четири пробонабирания в светлата част на денонощието във всички работни дни от годината.

Има регистрирани средногодишни превишения над ПДК на прах, серен оксид, азотен оксид, сероводород.

Замърсяването и влошаване качеството на въздуха рефлектира крайно негативно върху човешкото здраве и чувствителните екосистеми. Необходимо е да се извършват мероприятия за ограничаване на емисиите от тежки метали, изпускани от металургичните заводи и в резултат от употреба на оловни бензини, ограничаване на емисиите от прахови частици от производството на електро- и топлоенергия.

Основни замърсители на въздуха в областта:

Основен емитиращ източник на вредни вещества в атмосферния въздух е ТЕЦ “Република”, поделение на “Топлофикация – Перник” ЕАД.

Голям екологичен проблем създават двете шламохранилища – “7-ми септември” и “Кудин дол”, които се намират южно от гр. Перник и са на по-високо надморско равнище спрямо града.

Други по-малки замърсители на атмосферния въздух са: “Стомана индъстри” АД – Перник, “Радомир-Метали” АД - Радомир, “Кариери и вародобив” АД – Земен, “Нефтошисти” ООД с. Красава – община Брезник, “Галко” АД – Радомир, “Мини открит въгледобив” ЕАД – Перник, асфалтовите бази и др.

Голям източник на неорганизираните емисии на вредни вещества се явяват неорганизираните сметища, мините и кариерите и недоброто подържане и почистване на пътищата.

7.1.2. Повърхностни, подземни и минерални води

РИОСВ – София провежда мониторинг върху състоянието на **повърхностните** води по пунктовете от Националната система за контрол, като се извършва анализ основно за съдържание на неразтворени вещества, киселинност, амониев азот, нитритен азот, фосфати, нефтопродукти, тежки метали. Показателите се сравняват към нормите за II-ра категория водоприемник.

Пунктовете в региона са: р.Струма след яз.Студена; р.Струма преди пречиствателната станция – Батановци; р.Ерма при с. Стрезимировци; р.Ерма след гр.Трън; р.Треклянска над с. Долна Мелна.

Подземните води от кладенеца при ж.п. гара гр. Радомир не отговарят на нормите на вода за пиене по показатели киселинност, магнезиеви йони и калциеви йони и се използват за измиване на ж.п. вагони.

В област Перник находищата на **минерални** води са в с. Рударци – община Перник, с. Долни Раковец – община Радомир и с. Банкя – община Трън, като водата в с. Долни Раковец не се ползва.

7.1.3. Почви

Замърсени почви с олово и цинк над ПДК има в района на гр. Перник и са 2500 дка. Основен източник на замърсяването е “Стомана индъстри” АД.

7.2. Горски екосистеми, защитени територии, зелени системи на населените места

7.2.1. Горски екосистеми

Съгласно лесоустройствени проекти горските екосистеми се стопанисват от четири държавни лесничейства (Радомир, Брезник, Земен и Трън) и едно горско стопанство (Витошко). В тях са разработени комплекс от горскостопански мероприятия за осигуряване на оптимален режим на ползване и възпроизводство на горите – ползване на дървесина, възобновяване и залесяване, реконструкция, странични ползвания, строителство на сгради и пътища, опазване и охрана на горите, лов и риболов и др.

Общото санитарно състояние на дъвостойките на територията на лесничействата е добро. През пролетта на 1999 г. бе извършено третиране на ценни горски насаждения срещу листогризеци насекоми вредители на територията на четири лесничейства на площ около 59 000 дка, следствие каламитет на вредители. Останалите повреди по дъвостойките се отстраняват съгласно предвижданията на лесоустройствения проект за всяко лесничейство.

На територията на региона не се осъществява интензивен мониторинг на горите. В България работят два колектива - от ЛТУ – София и Института по гората, които осъществяват екологичен мониторинг и обследват общо 286 стационарни пробни горски площи в страната.

7.2.2. Защитени територии

Опазването и съхраняването им е с цел опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси протичащи в тях, както и на характерни и забележителни обекти на неживата природа.

От шестте категории територии съгласно Закона за защитените територии, в областта се намират следните:

- ▶ резерват “Острица” – землище на община Перник и община Радомир; обявен за Народен парк с постановление от 1943г., по-късно е обявен за резерват с ботаническа цел, а от 1999г., със Заповед на МОСВ, се прекатегоризира в поддържан резерват

- ▶ пещера “Духлата”, с площ 48,3ха, обявена за природна забележителност със Заповед № 82/08.02.1991г. на МОС е най-дългата пещера в България и се намира в землището на с. Боснек, община Перник, в природен парк “Витоша”, който е обявен за национален парк през 1934г. и е първият национален парк не само в страната, но и на Балканския полуостров

- ▶ природна забележителност (ПЗ) “Див божур” – землище на с. Извор, община Радомир. Обявена с цел запазване на лечебното растение от семейство Раеoniae;

- ▶ ПЗ “Вековна дъбова гора” – с. Извор, община Радомир. Обявена с цел запазване естественото находище на 120-140 годишно насаждение от зимен дъб и цер;

- ▶ ПЗ “Ждрелото” – землище на с. Ломница, община Трън. Обявена с цел защита на уникални скални образувания. Районът е богат на растителни и животински видове с природозащитен статус, някои с единични находища в страната;

- ▶ защитена местност “Чокльово блато” – с.Байкал, община Радомир.Уникална екосистема, съчетаваща разнообразие на флора и фауна.

7.2.3. Зелени системи на населените места

Парковете, градините и зелените зони, обединени в зелена система са естествената връзка на дадено селище с природната среда. В зависимост от градоустройствената концепция и от заобикалящата селището природна среда, за всяко населено място се проектира и изгражда специфична зелена система.

Обща слабост в работата на всички общини на територията на областта е липсата на проекти за зелена система на общинските центрове.

7.2.4. Комплексна оценка на екологичната обстановка

Анализа на наличните данни показва, че района на Перник продължава да е гореща екологична точка. Основен екологичен проблем в последните години е високата замърсеност на атмосферния въздух.

Приоритетните направления, които намират централно място в политиката по опазването на околната среда в региона, са насочени към намаляване емитирането и дифузията на веществата, опасни за околната среда и натрупването на отпадъци.

Екологичните задачи, които стоят пред областта, са във всички възможни направления:

- ▶ съхранение и преработка на битовите и промишлени отпадъци;
- ▶ борба със замърсяването на въздуха;
- ▶ пречистване на производствените отпадни води;
- ▶ подобряване качествата на повърхностно течащите води;
- ▶ опазване и развитие на зелената система;
- ▶ решаване на проблеми от еколого-градоустройствен характер.

По отношение на проблемите с твърдите битови отпадъци, област Перник се нарежда доста напред в сравнение с другите области в страната. В момента се реализира проекта за “Регионално депо – гр.Перник”, финансиран по Програма ИСПА на Европейския съюз, с което се създават условия за решаване на проблемите на съвременно европейско равнище от една страна, а от друга- този обект се явява база за подготовка на други обекти с екологична значимост.

7.3. Депа за твърди битови отпадъци

Годишно от населените места на територията на областта се формират около 155 000 тона отпадъци, които се събират и депонират на 10 сметища.

ОБСЛУЖВАНИ СЕЛИЩА И НАСЕЛЕНИЕ ОТ ДЕПАТА С ОРГАНИЗИРАНО СМЕТОИЗВОЗВАНЕ ПО ОБЩИНИ						
Общини	Мярка	1999	2000	2001	2002	2003
Общо						
Брой селища	Брой	171	171	171	171	170
Постоянно население към 31.12	Брой	153321	151769	148251	146431	144104
Обслужвани селища от организирано сметоизвозване	Брой	35	33	36	36	
Обслужвано население от организирано сметоизвозване	Брой	132276	129197	130402	129513	
Дял на обслужваните селища от общия брой	%	20,5	19,3	21,1	21,1	
Дял на обслужваното от депата население	%	86,3	85,1	88,0	88,4	
в т. ч.						
Брезник						
Брой селища	Брой	35	35	35	35	35
Постоянно население към 31.12	Брой	9252	8953	8433	8361	8256
Обслужвани селища от организирано сметоизвозване	Брой	1	1	1	1	
Обслужвано население от организирано сметоизвозване	Брой	4491	4461	4299	4181	

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2005-2015 Г.

Дял на обслужваните селища от общия брой	%	2,9	2,9	2,9	2,9	
Дял на обслужваното от депата население	%	48,5	49,8	51,0	50,0	
Земен						
Брой селища	Брой	19	19	19	19	19
Постоянно население към 31.12	Брой	4594	4400	4063	3972	3980
Обслужвани селища от организирано сметоизвозване	Брой	3	3	3	3	
Обслужвано население от организирано сметоизвозване	Брой	2731	2647	2551	2529	
Дял на обслужваните селища от общия брой	%	15,8	15,8	15,8	15,8	
Дял на обслужваното от депата население	%	59,4	60,2	62,8	63,7	
Ковачевци						
Брой селища	Брой	9	9	9	9	9
Постоянно население към 31.12	Брой	2500	2327	2088	2022	2263
Обслужвани селища от организирано сметоизвозване	Брой	8	8	8	8	
Обслужвано население от организирано сметоизвозване	Брой	2466	2294	2068	2004	
Дял на обслужваните селища от общия брой	%	88,9	88,9	88,9	88,9	
Дял на обслужваното от депата население	%	98,6	98,6	99,0	99,1	
Перник						
Брой селища	Брой	24	24	24	24	24
Постоянно население към 31.12	Брой	104949	104720	103870	102790	101012
Обслужвани селища от организирано сметоизвозване	Брой	17	16	19	21	
Обслужвано население от организирано сметоизвозване	Брой	103279	100754	102939	102657	
(Продължение и край)						
Общини	Мярка	1999	2000	2001	2002	2003
Дял на обслужваните селища от общия брой	%	70,8	66,7	79,2	87,5	
Дял на обслужваното от депата население	%	98,4	96,2	99,1	99,9	
Радомир						
Брой селища	Брой	32	32	32	32	32
Постоянно население към 31.12	Брой	25517	25027	24308	23776	23132
Обслужвани селища от организирано сметоизвозване	Брой	2	2	2	2	
Обслужвано население от организирано сметоизвозване	Брой	16230	16116	15763	15432	
Дял на обслужваните селища от общия брой	%	6,3	6,3	6,3	6,3	
Дял на обслужваното от депата население	%	63,6	64,4	64,8	64,9	
Трън						
Брой селища	Брой	52	52	52	52	51
Постоянно население към 31.12	Брой	6509	6342	5489	5510	5461
Обслужвани селища от организирано сметоизвозване	Брой	4	3	3	1	
Обслужвано население от организирано сметоизвозване	Брой	3079	2925	2782	2710	
Дял на обслужваните селища от общия брой	%	7,7	5,8	5,8	1,9	
Дял на обслужваното от депата население	%	47,3	46,1	50,7	49,2	

В населените места на общините Перник, Брезник, Земен и Ковачевци съществува организирано сметосъбиране и извозване на ТБО до съответните депа. На територията на община Радомир липсва организирано сметосъбиране в отделните населени места.

Състоянието на всички депа в общините от областта не е добро.

Не се спазват нормативните изисквания за подържането и контролирането на депата – не са оградени, не се запръстват, няма охрана и входящ контрол.

Разделното събиране и третиране на отпадъците е изключително слабо застъпено във всички общини като начин за минимизиране на количествата генерирани отпадъци и оползотворяването им.

В повечето от общините строителните отпадъци се смесват с битовите и не се отчитат отделно.

Проблемите на региона са многообразни и засягат дейностите с всички видове отпадъци: битови, строителни, производствени и опасни. Причините за проблемите са предимно от организационен, информационен и финансов характер.

8. SWOT - анализ

Основните изводи, които могат да се направят за силните и слаби страни на региона са:

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ul style="list-style-type: none"> ● Благоприятно географско разположение на областта: <ul style="list-style-type: none"> - близост до София; - кръстопът на важни трансевропейски транспортни коридори; ● Богато културно-историческо наследство и природни ресурси; ● Близост до западната граница на България и наличие на три международни първокласни и второкласни пътища; ● Подходящи свободни площи с изградена инфраструктура, сграден фонд и оборудване; ● Образован и квалифициран човешки потенциал и относително евтина работна ръка; ● Сравнително добре развита техническа инфраструктура; ● Находища на уникални нерудни полезни изкопаеми; ● Наличие на минерални извори; ● Благоприятен климат / умерено- 	<ul style="list-style-type: none"> ● Свръх натрупване на дълготрайни материални активи в индустриалния сектор, които са физически и морално износени; ● Неефективна ориентация на структуроопределящите предприятия; ● Липса на информационна система /база данни/ - бърз и лесен достъп за всички хора; ● Намаляване и остаряване на населението и изтичане на мозъци; ● Остаряла и недостатъчна техническа инфраструктура и неефективна среда за обитаване; ● Високо ниво на замърсяване в някои райони; ● Липса на материална база и инфраструктура за развитие на туризма; ● Неефективно използване на енергията в бита и индустриалния сектор; ● Неизползваеми земеделски земи

<p>континентален/ и условия /чернозем- смолници и кафяви горски почви, които се отличават с високо хумусно съдържание/ за развитие на селското стопанство;</p>	<ul style="list-style-type: none"> ●Липса на комасация на земята ●Липса на рекултивация на земята
<p>ВЪЗМОЖНОСТИ</p>	<p>ЗАПЛАХИ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ●Провеждане на успешна програма за реформа на регионално ниво- програма за партньорство; ●Развитие на трансгранично сътрудничество; ●Увеличаване на конкурентоспособността и преминаване към динамични продукти; ●Достъп до нови пазари за реализация на продукцията от региона; ●Въвеждане на стандарти за качество и приложение на високи технологии; ●Интегрирано планиране в енергетиката, природните ресурси и благоустрояването за осигуряване на целесъобразност на разходите и устойчивост; 	<ul style="list-style-type: none"> ●Незавършен процес на реструктуриране и хармонизация с изискванията на ЕС; ●Засилване на неблагоприятните тенденции на демографските показатели; ●Намалена конкурентоспособност в ключови сектори; ●Увеличаване на безработицата поради реструктуриране и ликвидация на неефективни производствени предприятия; ●Прекомерна експлоатация на природни ресурси; ●Липса на насърчения за рационално ползване на обществената инфраструктура;

Б. Стратегическа част

1. Визия за Областната Стратегия за развитие

Стратегията на регионалната политика на областта в дългосрочен план е насочена към реформиране на процесите на територията на региона чрез реструктуриране, реконструкция и модернизация на дейностите, използване на местните ресурси на всички секторни нива и привличане на инвестиции.

Визията на стратегията се дефинира както следва:

"Проспериращ и динамично развиващ се регион, постигащ висок икономически растеж и заетост, подобро качество на живот и устойчиво развитие чрез максимално използване на сравнителните предимства и опазване на природното и културно-историческо наследство."

2. Стратегически цели

- Установяване на стабилен икономически растеж и намаляване на вътрешнорегионалните различия чрез стимулиране развитието на най-важните отрасли на икономиката в областта, насърчаване разрастването на дребния и среден бизнес, повишаване на заетостта и благосъстоянието на населението.

- Хармонично развитие на населението в общините на областта чрез подобряване на условията за работа, образование, здравеопазване, култура, спорт и туризъм.

- Опазване на природните дадености на общините в областта чрез ефективно използване, съхраняване и обогатяване на природния ресурс.

3. Приоритети

Основните приоритети на Областната стратегия за развитие са съобразени с цел ефективното разпределение на ресурсите при търсенето на финансова подкрепа и са следните:

Приоритет I: Повишаване конкурентоспособността на областната икономика.

В рамките на този приоритет ще се подкрепят дейности, свързани с реализацията на следните специфични цели:

Специфична цел I.1. Постигане на по-висок от средния за страната икономически растеж чрез развитие на традиционни промишлени производства, високи технологии и сектора на услугите.

Мерки:

- ◆ сертифициране на по-голям брой фирми по международни стандарти;
- ◆ експортна ориентация на продукцията;
- ◆ развитие на високи технологии;
- ◆ поетапна подмяна на амортизираната основна и спомагателна техника с оглед повишаване производителността на труда и снижаване себестойността на произвежданата продукция;
- ◆ инвестиции в освободени войскови недвижими имоти с цел стартиране на икономически дейности в тях.

Специфична цел I.2. Стабилизиране на заетостта и насърчаване на частния бизнес.

Мерки:

- ◆ модернизация на информационната система за обмен на свободни работни места;
- ◆ разкриване на нови работни места чрез стимулиране на малкия и среден бизнес с цел поемане и успешно развиване на губещите производствени мощности на неефективният и нерентабилен индустриален комплекс;
- ◆ изграждане на съпътстващи производства в големите индустриални фирми;
- ◆ идентификация на образователния и професионален статут на трудовата сила и на безработните, организиране на квалификационни и преквалификационни курсове с цел реализиране на безработни лица;
- ◆ усъвършенстване на бизнес информационни мрежи;
- ◆ подпомагане изграждането на клъстер «Еко-индустриален парк – Перник»;
- ◆ подкрепа на инициативи и мерки, насочени към намаляване безработицата сред ромското малцинство.

Специфична цел I.3. Възстановяване и развитие на селското стопанство и свързаната с него преработвателна промишленост.

Мерки:

- ◆ реконструкция и модернизация на общинските пазари за селскостопанска продукция;
- ◆ създаване на условия за алтернативни производства, свързани със селскостопанската, животновъдната, горскостопанската и други дейности;
- ◆ развитие на дребното частно, фамилно и кооперативно животновъдство;
- ◆ създаване на преработвателни предприятия за производство на екологично чиста продукция;

- ◆ обучение на селските стопани за разясняване Общата селскостопанска политика на ЕС;
- ◆ професионално обучение на земеделски производители по Специалната предприсъединителна програма на ЕС;
- ◆ приоритетно възстановяване на горски територии, засегнати и унищожени от пожар, съхнене, паша и незаконни сечи;
- ◆ подобряване на състоянието на горските полезащитни пояси;
- ◆ прилагане на специфични лесовъдски мерки с цел производство на висококачествена специална дървесина и медоносни дървета;
- ◆ подкрепа на инициативи и мерки с оглед сертифицирането на 30% от горите.

Приоритет II: Развитие и модернизация на техническата инфраструктура в средата за обитаване, създаващи условия за растеж.

Местната инфраструктура е фактор, стимулиращ развитието на бизнеса и икономиката на територията на областта и има определящо значение за включване на всички общини в процеса на развитие. Дейностите по изграждане на регионалната инфраструктура са източник за създаване и на нови работни места

В рамките на този приоритет основните специфични цели са:

Специфична цел II.1. Усъвършенствуване на условията на живот чрез рехабилитация на благоустроената среда.

Мерки:

- ◆ изпълнение на мероприятия за възстановяване и модернизация на пътната мрежа;
- ◆ реконструкция, електрифициране и изграждане на нови ж.п. линии;
- ◆ изграждане на междуселищни планински пътища;
- ◆ развитие на каргополети
- ◆ изграждане на нови ГКПП;
- ◆ газификация на гр.Радомир и гр.Перник;
- ◆ модернизация и рехабилитация на местната ТЕЦ;
- ◆ модернизация и рехабилитация на водоснабдителната и канализационната мрежа и на пречиствателните станции;
- ◆ изграждане на водоснабдителна група «Раянци»;
- ◆ подобряване на управлението във водоснабдителната и канализационната системи;
- ◆ изграждане и рехабилитация на електрическата разпределителна система и трансформаторните подстанции в някои населени места;
- ◆ подобряване на управлението в енергийния сектор;

- ◆ рехабилитация на жилищния фонд чрез подмяна на инсталации и подобряване на топлоизолационните характеристики;
- ◆ възстановяване и разширяване на зелените площи в населените места;
- ◆ разработване на единни транспортни схеми за транспортно обслужване на населението;
- ◆ инвестиране във възобновяеми енергийни източници;
- ◆ развитие и стимулиране изграждането на алтернативни енергийни източници, включващи производство на ел. енергия и топлоенергия от ВЕЦ и вятърни турбини;
- ◆ изработване на ТУП и ПУП.

Специфична цел II.2. Повишаване на човешкия потенциал и постигане на съответствие между търсене и предлагане

Мерки:

- ◆ развитие на професионалното образование и преквалификация на възрастни;
- ◆ изграждане на предприемаческа култура чрез обучение;
- ◆ реструктуриране на системата на средното образование и профилираните училища в съответствие с търсенето на работна сила;
- ◆ ремонт, обновяване и оборудване на училищни сгради, детски градини, читалища и др.

Специфична цел II.3. Развитие на социалната политика.

Мерки:

- ◆ подпомагане развитието на здравната реформа;
- ◆ активна социална политика към хора с увреждания, неравноправно положение и малцинствени групи;
- ◆ подпомагане на социалната политика на общините за организиране на медицинско обслужване на малцинствените групи;
- ◆ подобряване на достъпа до информация за отдалечени и планински райони;
- ◆ ремонт, обновяване и оборудване на здравни заведения с цел подобряване качеството на услугите;
- ◆ осигуряване на достъп до наличните ресурси и услуги на хора с увреждания;
- ◆ инвестиции в развитието на спорта;
- ◆ мерки насърчаващи младежката инициативност в обществения живот.

Специфична цел II.4. Съхраняване на природното и културно-историческото наследство и развитие на традициите в областта на културата

Мерки:

- ◆ извършване на мероприятия по реставрацията и консервацията на сградите-паметници на културата в областта;
- ◆ възобновяване на традиционните български занаяти в областта;
- ◆ опазване на биологичното разнообразие;
- ◆ насърчаване реализирането на местни културни инициативи.

Специфична цел II.5. Развитие на традиционни и нови форми на туризма и съпътстващите го бизнес дейности.

Мерки:

- ◆ насърчаване предлагането на туристически продукти;
- ◆ обучение на заетите в туризма, маркетинг и реклама;
- ◆ развитие на трансграничното сътрудничество в бизнеса;
- ◆ изпълнения на мероприятия за изграждане, възстановяване и развитие на материалната база за отдих, релаксация и развлечения;
- ◆ въвеждане на информационни технологии, проекти за алтернативен туризъм, прояви и др.

Приоритет III: Подобряване и опазване на околната среда за повишаване качеството на живот в контекста на стандартите на ЕС.

Реализацията на приоритета е свързана с преодоляване на различията, съществуващи в развитието на отделните населени места на територията на областта.

За целта е нужно постигането на следните специфични цели:

Специфична цел III.1. Целенасочени регионални действия за опазване на околната среда – намаляване емитирането и дифузията на веществата, опасни за околната среда и натрупването на отпадъци.

Мерки:

- ◆ предприемане на действия за идентифициране на замърсяванията и подобряване на екологичната среда;
- ◆ събиране, преработка и безопасно съхранение на битовите и индустриални отпадъци;
- ◆ борба със замърсяването на въздуха;
- ◆ подобряване на доставката на питейна вода и вода за промишлени нужди;

- ◆ ново строителство на пречиствателни станции за отпадни води и реконструкция на съществуващите във всички общини на региона;
- ◆ рекултивация и възвръщане на замърсени терени;
- ◆ мероприятия свързани с корекции, укрепване и почистване на речни корита с цел намаляване рисковете от природни бедствия;
- ◆ инициативи и мерки за екологично чист градски транспорт.

Специфична цел III.2. Рационално използване на местните природни ресурси.

Мерки:

- ◆ опазване и развитие на зелената система;
- ◆ оптимизация на системата от защитени територии и създаване на еко-коридори;
- ◆ възстановяване на увредени горски масиви от природни бедствия и създаване на нови горски масиви върху ниско производителни земи;
- ◆ интегрирано управление и използване на водните ресурси.

Специфична цел III.3. Предприемане на мерки за преминаване към разделно събиране на отпадъците.

Мерки:

- ◆ изграждане на депа за събиране на отпадъци;
- ◆ разработване на програми за организация и интегрирано управление на дейностите по отпадъците.

Специфична цел III.4. Създаване на информационна система, осигуряваща актуални данни за екологичната обстановка в региона.

Мерки:

- ◆ осигуряване на сътрудничество с европейски страни за развитие на системата от защитени територии в областта.

Приоритет IV: Укрепване на административния капацитет на местната власт за подобряване процеса на управление.

Като ключова институция на местно ниво в процеса на планиране и усвояване на средствата от Структурните фондове и Кохезионния фонд общинските и областната администрация следва да развиват капацитет в тази област. От изключителна важност за успешното усвояване на средства е изграждането и съхраняването на административни структури и експерти, създаването на местни и регионални партньорства, които имат принос за подготовката и управлението на проекти.

Специфична цел IV.1. Укрепване на административния капацитет на местните власти за програмиране и усвояване на средствата от фондовете на ЕС.

Мерки:

- ◆ укрепване капацитета на местно ниво за програмиране, разработване и управление на проекти;
- ◆ техническа помощ за подготовка на проекти.

Специфична цел IV.2. Изграждане на партньорства между местните власти, неправителствения сектор и бизнеса.

Мерки:

- ◆ изграждане на местни обществени консултативни съвети;
- ◆ обучение на неправителствения сектор и бизнеса за подготовка и изпълнение на съвместни проекти с администрацията.

Специфична цел IV.3. Подобряване качеството на публичните услуги.

Мерки:

- ◆ предоставяне на публични услуги по Интернет.

Специфична цел IV.4. Развитие на трансгранични партньорства.

Мерки:

- ◆ развитие на партньорства между местни власти, неправителствени организации от двете страни на границата и изграждане на информационни мрежи;
- ◆ културен обмен;
- ◆ споделено използване на социална инфраструктура от двете страни на границата;
- ◆ развитие на курортните и туристически зони в региона;
- ◆ съхранение, адаптация и експониране на културно-историческото наследство;
- ◆ изграждане на туристическа информационна система;
- ◆ активизиране на маркетинговата и рекламна дейност за популяризиране на туристическия продукт на областта в чужбина;
- ◆ разработване на съвместни програмни документи за развитие на трансграничното и международно сътрудничество в бизнеса.

В. Индикатори за наблюдение на реализацията на Областната стратегия за развитие

1. Икономическо развитие

Общи данни

- Нетни приходи от продажби на предприятията от нефинансов сектор
- Брой на заетите лица в предприятията от нефинансов сектор

Равнище на икономическо развитие

- Брутен вътрешен продукт – общ и на човек
- Брутна добавена стойност – обща и по сектори

Инвестиции

- Разходи за придобиване на ДМА – по сектори и собственост
- Чуждестранни преки инвестиции

Финанси

- Собствени приходи по местните бюджети
- Инвестиционни разходи по местните бюджети

Селско стопанство

- Използвана земеделска площ
- Производство на растителни култури – количества по видове, добиви
- Производство на месо и мляко – по видове

Промисленост

- Продукция на промишлените предприятия – по отрасли и собственост

Строителство

- Реализирани приходи от строително-монтажни работи

Туризм

- Реализиран брой нощувки

2. Социално развитие

Демографско състояние и тенденции

- Естествен прираст
- Миграция

Пазар на труда

- Коефициент на икономическа активност
- Коефициент на безработица

Доходи и разходи на домакинствата

- Общ доход на домакинствата по източници
- Общ разход на домакинствата по групи разходи

Здравеопазване

- Лекари и стоматолози – общо и на 1000 жители
- Регистрирани общи практики – общо и на 1000 жители

Образование

- Преподаватели на 100 учащи се

Култура и изкуство

- Театри
- Читалища
- Библиотеки

Жилищно задоволяване

- Жилища на 1000 обитатели
- Пренаселени жилища
- Необитавани жилища
- Ново строителство

3. Околна среда – екологически условия

- Водоснабдяване
- Канализационни системи и пречистване на отпадъчни води
- Качество на въздуха (серни оксиди, азотни оксиди, въглероден оксид, въглероден диоксид)
 - Деградация на земите и почвите – ерозия, киселинност, засоляване
 - Депонирани твърди отпадъци
 - Капацитет на ПСОВ
 - Разходи за опазване и възстановяване на околната среда

4. Техническа инфраструктура

Транспортна система

- Гъстота и състояние на пътната мрежа – по класове
- Гъстота и състояние на жп мрежа
- Летища – капацитет и функции

Съобщителна система

- Плътност на телефонни постове
- Интернет достъп
- Територии със затруднен достъп до РТВ програми

Водостопанска система

- Използвана вода
- Доставена вода
- Напоявани площи